

VÅRE ROVDYR

Nr. 2-3/2016 / Årgang 30

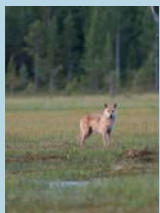
**FORENINGEN VÅRE ROVDYRS
TILBLIVELSE OG FØRSTE ÅR**

**HISTORISK MASSEMØNSTRING
FOR ULV**

**JERVEN – BÅDE ROVDYR OG
ÅTSELETER**

**NINA: ROVVILTFORVALTNING PÅ
REGIONALT NIVÅ, FUNGERER DET?**

Forside:
Finsk ulv.
Foto:
Paul Granberg.

Bakside:
Dyrenes liv.
Typiske skildringer
av Birgitte Møller.

VÅRE ROVDYR

Utgis av
Foreningen Våre Rovdyr

Adresse
Foreningen Våre Rovdyr
Postboks 195
2151 Årnes

Ansvarlig utgiver
Foreningen Våre Rovdyrs styre

Ansvarlig redaktør
Ingvild Elise Ihle
ii@fvr.no

Redaksjonsmedarbeider
Viggo Ree
vr@fvr.no

Sats & layout
Marius Sjøli

Trykk
BK Grafisk AS
Sandefjord

Internett
www.fvr.no

ISSN 0801-4728

INNHOOLD

LEDER	SIDE 55
FORENINGEN VÅRE ROVDYRS TILBLIVELSE OG FØRSTE ÅR	SIDE 56
HISTORISK MASSEMØNSTRING FOR ULV	SIDE 76
ÅRSMØTET 2016 VEL OVERSTÅTT	SIDE 80
ÅRSMØTEHELGENS EKSKURSJON	SIDE 82
MEDLEMSMØTE I MOSS	SIDE 84
BØRRE ELIASSEN (1955-2016) TIL MINNE	SIDE 85
JERVEN - BÅDE ROVDYR OG ÅTSELETER	SIDE 86
NINA: ROVVILTFORVALTNING PÅ REGIONALT NIVÅ, FUNGERER DET? ..	SIDE 88
ROVFUGLMOTTAKET	SIDE 91
REV TAR MINK	SIDE 92
LESERINNLEGG	SIDE 93
HUBROENS SIDE FOR DE YNGRE	SIDE 94
LESERINNLEGG	SIDE 96

**Foreningen Våre Rovdyrs
tilblivelse og første år**

56

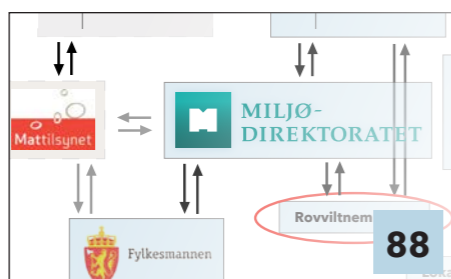
**Historisk massemønstring
for ulv**

76

**Jerven
- både rovdyr og åtseleter**

86

**Rovviltforvaltning
på regionalt nivå,
fungerer det?**

88

LEDER

Krigserklæring mot norsk natur!

Har dette landet gått helt av hengslene? Fredag 16. september var Hamar samlingssted for rovviltnemndene i region 4 (Østfold, Akershus og Oslo) og 5 (Hedmark). Denne dagen ble det på «demokratisk» vis fattet en krigserklæring mot ulv både utenfor og innenfor ulvesonen. Flertallet i nemndene hadde tydeligvis fått vann på mølla etter det historisk dårlige ulveforliket fra 6. juni tidligere i år. Nemndene har åpnet for storstilt jakt på en rødlistet art. 47 av 68 helnorske individer skal drepes. Flokkene i Slettås, Kynna og Letjenna innenfor sonen og Osdalsflokken utenfor sonen skal massakreres. Hvilket land i verden vedtar jaktkvoter på 70 % av en truet bestand? Ulven vil bli skutt 30 år tilbake i tid – og vil dermed fortsatt befinne seg på rødlista som kritisk truet. Det ser ut til at flertallet på Stortinget har intensjoner om å beholde ulven kontinuerlig under levedyktig nivå, og bare som en fiktiv art. Da er det kanskje mer realt å si at man ikke ønsker ulv i Norge i det hele tatt, slik Sp hele tida har tatt til ordet for. Det er mer slikefullt å føre folket bak lyset slik Ap, Krf, Frp og H gjør ved å si at man skal sikre ulvens overlevelse på grunn av Bernkonvensjonen og Naturmangfoldloven – og likevel skyte den norske bestanden ned til et minimum. SV, V og MDG brøt ut i juni og ville ikke være med på det ulveforliket som ble inngått av de andre partiene. Nå spøker det også for vår årlige sporingstur i februar. Den vil jo avhenge av at det er noe ulv igjen å spore på.

I skrivende stund nærmer underskriftskampanjen «Ja til ulv i norsk natur. Nei til Stortingets utrydningspolitikk!», som ble igangsatt av de foreningsuavhengige Marianne Mikalsen og Aga Zakoscielna i Ulvens dag i våres, seg 70.000 underskrifter. Det viser et tydelig signal om at en stor opinion ønsker ulvens tilstedeværelse i norsk natur. De ansvarlige for Ulvens dag tok initiativ til den store markeringen foran Stortinget lørdag 15. oktober, og vi i FVR og andre miljøorganisasjoner i Norge har samarbeidet tett med dette arrangementet. Over 3000 ulvetilhengere møtte også opp foran Stortinget denne dagen for å protestere mot Norges ulveforvaltning. Tre

valgfsklasser i natur, miljø og friluftsliv fra Hoppert skole i Moss deltok også som følge av at vår forening sponset deres tur-buss tur-retur Moss-Oslo. Appellene og appellantene var mange og i særdeleshet kloke. Den 15. oktober 2016 vil gå inn i historien som en samlet miljøbevegelses D-dag mot utmarksokkupantene og ulveslakterne. Nå må vi holde trykket oppe framover og stå rakrygget i trygg forvisning om at vi har majoriteten av det norske folket i ryggen.

Jeg vil takke alle våre medlemmer som reiste til Oslo for å demonstrere – og alle dere som har skrevet debattinnlegg til aviser og delt informasjon på nettet, delt ut flyere og ikke minst delt linker til underskriftskampanjen.

Men også norske bjørner får kjørt seg. Tre morløse bjørnunger i Junkerdalen nasjonalpark i Nordland har også vært viet oppmerksomhet nå i høst etter at Midtre Nordland nasjonalparkstyre vedtok å la jegerne bruke bjørnunge som «åte» i opplæringen av deres sporhunder, slik at man i neste omgang kunne ha trente hunder parate til å spore opp artsfrender som skal knertes av geværkuler. Altså nok et umoralsk angrep på norsk natur!

Foreningen Våre Rovdyr har protestert kraftig mot dette, og nasjonalparkstyret vil behandle vår og andres klager den 20. desember. Rovviltnemndenes vedtak er også påklaget og vil etter at nemnda avslo klagen havne på bordet til klima- og miljøminister Vidar Helgesen for endelig avgjørelse denne senhøsten.

I vårt høringsvar tidligere i høst til ny forskrift om jakt- og fangsttider, tok vi naturlig nok også andre pattedyr og fugler inn i folden. Forslaget om å starte jakt på svarttrost og måltrost er noe av det mest destruktive

av utspill fra Miljødirektoratet på lang tid. For sesongen 2015/16 var det kun 2,66 % av befolkningen som var aktive jegere. Alle de som ikke jakter, og som bruker naturen gjennom andre typer av friluftaktiviteter, blir i for liten grad tilgodesett i forvaltningen av faunaen som i utgangspunktet er et felles eie og en felles naturarv for hele befolkningen. En samlet miljøbevegelse har heldigvis fått en liten seier ved at det likevel ikke åpnes for jakt på sangfugler som svarttrost og måltrost. Men det er jo utrolig at det måtte et massivt press til for å få opp øynene til jegerbyråkraterne i direktoratet! Så får vi i hvert fall ta med oss denne gledelige meldinga inn i julehøytida – og håpe på at så mange ulver som mulig vil bli spart og klarer å unngå jegerens kuler når jakta i en eller annen form også starter innenfor ulvesonen 2. januar 2017. Og at de unge bjørnene i Junkerdalen sover godt i sine hi.

God jul og godt nytt år!

Vennlig hilsen
Lennart

Foreningen Våre Rovdyrs tilblivelse og første år

Forfølgelse av og jakt på rovpattedyr og rovfugler i Norge har funnet sted gjennom århundrer. I bestrebelsene for å få utryddet disse artene var premiebestemmelsene en avgjørende faktor. En kongelig forordning fra 8.5.1733 sørget for utbetalinger for drepte ulver og bjørner. Fra 1846 ble fellingspremiene for rovvilt overtatt av Staten og registrert sentralt. Med denne jaktloven fortsatte forfølgelsen av disse artene med utryddelse som mål.

Av: Viggo Ree

Rovviltpremieringen fortsatte helt til begynnelsen på 1970-tallet. I denne perioden på drøye 125 år ble det drept hundretusener av rovfugler og titusener av rovpattedyr (Rasch 1862, Johnsen 1928, Statistisk Sentralbyrå 1978, jf. Søybye

2001). Blant rovfuglene var det i første rekke ørner og hauker som dominerte i premiestatistikken, mens rovpattedyrene hovedsakelig dreide seg om artene ulv, bjørn, jerv og gaupe.

Ulve- og revespor på Storsjøen i Rendalen, Hedmark den 28.2.2004. I denne delen av Hedmark skal ikke ulven få anledning til å etablere seg - til tross for ubetydelig sauehold og rikelig med byttedyr. Fra 1846 til 1900 ble det utbetalt 4.871 skuddpremier for ulv i Norge. Utryddelsesprosessen mot arten har pågått med stor effektivitet også de siste tiårene (jf. Ree 2007, 2012). I 2016 vedtok stortingspolitikkerne ytterligere begrensninger for denne kritisk truede pattedyrarten i norsk natur. Foto: Arne Flor.

På midten av 1850-tallet var det rundt 3.000 bjørner i Norge (Swenson mfl. 1994). I perioden 1846-1900 ble det utbetalt skuddpremier for 7.813 dyr. På 1950-tallet ble den siste særnorske bjørnestammen – i Vassfarområdet – utryddet. Stortinget vedtok i 1997 at arten kunne få reprodusere seg i fem mindre grenseområder. I 2011 ble målsettingen satt til 13 ynglende binner på norsk side. Det er fortsatt langt fra nådd. En av årsakene er at det hvert år blir gitt lisensfelling. Fortidens forfølgelse av arten i Norge fortsetter med andre ord i vår tid. Bjørnebinna med de to fjorårsungene på bildet kom ut av hiet i svenske grensetrakter våren 2014.
Foto: Burny Iversen.

Bestandsreduksjoner og fredningstiltak

Den systematiske beskatningen av rovviltet i norsk natur bevirket til dramatiske bestandsreduksjoner allerede gjennom siste halvdel av 1800-tallet, og utover på 1900-tallet nærmet flere arter seg utryddelse. Etter hvert som disse dyrene ble mer og mer fåtallige begynte det å dukke opp synspunkter og tiltak for å begrense den negative utviklingen. Forståelsen for sammenhenger i naturen fikk gradvis innpass i lovverket – både når det gjaldt viltforvaltning og naturvern. Det var ikke minst landets fremste zoologer som gikk i spissen for å ta vare på rovviltartene (jf. bl.a. Gierløff 1939, Hagen 1952, Barth 1971).

I 1930 ble fjellrev og alle uglearter utenom snøugle og hubro fredet. Jaktloven av 1951 sørget for vern av de fleste fuglearter fra 1. mars til 20. august, men det gjaldt ikke kongeørn, havørn, hønehaug, spurvehauk og hubro. På 1960-tallet ble fiskeørn, snøugle og de to ørneartene fredet i henholdsvis 1962, 1965 og 1968. De øvrige rovfuglene samt hubro ble fredet i 1971. I 1973 ble ulv og bjørn fredet. Dette året ble også jerv i Sør-Norge og isbjørn på Svalbard vernet. I 1981 ble en milepæl nådd i det den nye viltloven basert på speilvendingsprinsippet ble vedtatt.

Den mest sentrale organisasjon i tilknytning til klassisk naturvern gjennom

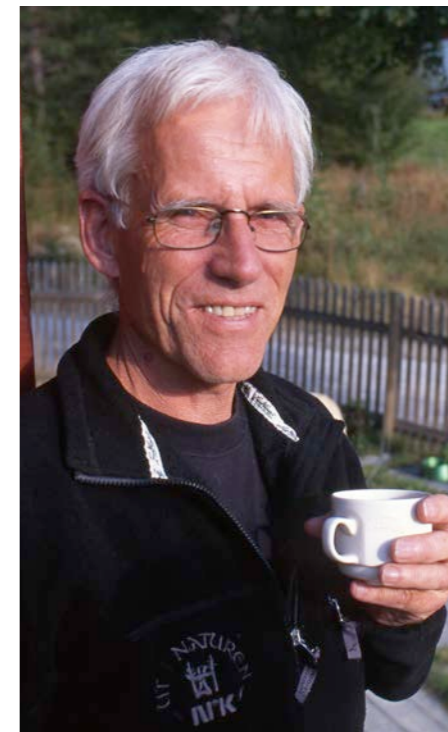
1900-tallet var Norges Naturvernforbund. Innsatsen for etablering av nasjonalparker og artsvern var blant de viktigste arbeidsoppgavene gjennom 1950-, 1960- og 1970-årene. På slutten av denne perioden var Naturvernforbundets engasjement for å endre holdninger til rovvilt avgjørende. Dette innbefattet blant annet arbeidet for å hindre giftbruk mot disse artene. Av de store rovdypene var det særlig jerven Naturvernforbundet engasjerte seg for. På dette tidspunktet ble også oljeforurensning, sur nedbør og vassdragsutbygging satt på dagsordenen. Betydningsfulle personer innen

Naturvernforbundet i forbindelse med vern av rovviltartene var Magne Midttun (jf. Ree 2008), Hans J. Engan og Magnar Norderhaug. Engan skrev hundrevis av artikler om rovvilt i tidsskrifter og aviser fra slutten av 1950-tallet – bl.a. i tilknytning til ørnefredningen og bruk av gift (jf. Engan 1969, FVRs styre 2006). Norderhaugs innsats for spesielt vern av isbjørn og ulv var omfattende (jf. Norderhaug 1972, 1973, 1977), og han spilte en hovedrolle for utviklingen av Bernkonvensjonen som ble vedtatt i 1979.

◀ Ørnejakten i Norge var betydelig gjennom 1800- og 1900-tallet. Etterstrebelen omfattet både kongeørn og havørn. I perioden 1846-1968 ble det utbetalt skuddpremier for 111.788 ørner i vårt land – hvorav 87.080 på 1800-tallet. I 2016 vedtok Stortinget å gjeninnføre jakt på kongeørn i Norge. Dermed har fortidens tankegodt og rovdyrhat blitt tatt inn igjen i dagens viltforvaltning også når det gjelder denne arten. Den voksne kongeørnen på bildet stammer fra Hylsfjorden i Suldal, Rogaland den 15.2.2012.
Foto: Jan Rabben.

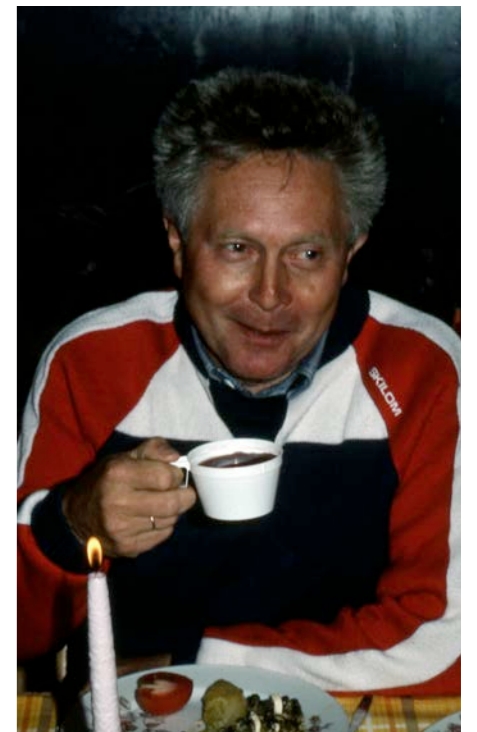
Ulvemeldingene på 1970-tallet

Fredningstiltakene i Sverige skjedde noen år før de norske. Dette bidro gradvis til positiv utvikling for rovviltarter som var på utryddelsens rand i begge land – og naturlig nok først på svensk side. Utover på 1970-tallet kom det etter hvert flere ulvemeldinger fra i første rekke Hedmark og grensetraktene mot Sverige. Biologistudenten Per Egil Hovind undersøkte ulveforekomsten i disse områdene fra 1968 til 1978. Gjennom sporingene vinteren 1976/77 ble det

Per Egil Hovind var ansvarlig for ulvesporinger i Hedmark fra 1968 til 1978. I denne perioden studerte han biologi på Universitetet i Oslo, og målet var et hovedfag på ulv. Sporingarbeidet brakte Hovind i rampelyset i ulike sammenhenger. Det inkluderte oppstyr, misunnelse fra kolleger og ubehagelige hendelser. I likhet med andre biologistudenter opplevde også han diverse problemer forårsaket av Ivar Myrberget. Det var en av grunnene til at Hovind avviklet både biologistudiene på Blindern og ulvearbeidet i 1978. Han sørget deretter for en annen utdanning, og tilbrakte sitt yrkesaktive liv med filmproduksjon i NRK Fjernsynet. Fotografiet ble tatt under et bjørnseminar i Hedalen den 31.8.2007.
Foto: Viggo Ree.

påvist en flokk på minst fire individer i Åmot-Trysil. Disse dyrene ble også sporet lenger sør i fylket mot ettervinteren – og dessuten såvidt inn på svensk side. Det ble konkludert med at 6-12 ulver oppholdt seg i denne delen av Hedmark denne vinteren. Hovinds sporingresultater ble publisert i ulike artikler av Svein Myrberget, som den gang var Norges representant i IUCN Wolf Specialist Group (jf. Myrberget 1974, 1978b). På dette tidspunktet var det mangelfull kunnskap om hva en ulveflokk er. Myrberget (1978a) skrev at denne ulveflokken trolig hadde vandret over det

En av Norges fremste zoologer gjennom siste halvdel av 1900-tallet var Svein Myrberget. Han begynte i Statens viltundersøkelser i 1960, og var senere ansatt ved direktoratets viltforskning i Trondheim. På disse stedene og under feltstudier var Myrbergets engasjement knyttet til bl.a. hønefugler, sjøfugler og store rovpattedyr. Blant sistnevnte var det særlig ulven han viet mye av sin tid til. I ulike publikasjoner om arten ble sporingresultatene til Per Egil Hovind inkludert. Myrberget var norsk representant i IUCN Wolf Specialist Group fra opprettelsen i 1973 til sin død i 1991. Bildet ble tatt under et måltid i forskningshytta på Herynken på Røst den 18.8.1984.
Foto: Viggo Ree.

meste av Hedmark – et areal på 27.000 km² – og at den kunne ha oppstått ved reproduksjon innen området. Tilsvarende feltregistrering i dag ville konkludert med yngling i flokkens revir sommeren 1976.

På svensk side gjennomførte Ingemar Brelin ulvesporinger fra 1977. Han bodde i Nord-Värmland og var i lang tid lærer på Klaraälvdalens Folkhögskola i Stöllet. Gjennom flere år før disse sporingene ble igangsatt hadde Brelin samlet informasjon om artens forekomst i disse traktene helt tilbake til midten på 1950-tallet. Vinteren

Året før Per Egil Hovind gav opp ulvesporingene i Hedmark tok Ingemar Brelin fatt på tilsvarende arbeid i Nord-Värmland. Han gjennomførte denne kartleggingen i mange år - ofte sammen med sine studenter på Klaraälvadalens Folkhögskola i Stället. I kontaktnettet på norsk side var Karl og Stein Erik Bredvold i Åsnes. Dessverre sørget ikke Brelin for å publisere særlig mye av sine sporingsresultater. Det samme gjaldt mange av de opplysningene han hadde samlet inn om artens forekomst i dette området fra 1950-tallet til hans sporingsstart i 1977. Den 3.10.2012 intervjuet Viggo Ree Brelin i hans hjem i Stället. Han fortalte da om ulvesporingene og sitt liv mens Arne Flor videofilmte og fotograferte. Et drøyt år senere døde Brelin. Foto: Arne Flor.

1978/79 sporet han bl.a. en flokk på tre ulver i Nyskoga-området, noe som indikerer yngling i dette området sommeren 1978. Da Hovind oppga ulvesporingene i 1978 fortsatte Petter Wabakken samme år dette arbeidet. Han var i kontakt med ulv i disse grensetraktene hver vinter de etterfølgende år (jf. Moen 1982, Myrvang 1982).

I ettertid har de registrerte ulveforekomstene i de sørskandinaviske grensetraktene gjennom bl.a. 1970-tallet i betydelig grad blitt neglisjert. Majoriteten av publiserte artikler de senere år fokuserer på ulvens tilbakekomst på begynnelsen av 1980-tallet - etter en periode hvor det blir påstått at arten var utryddet. Det er flere årsaker til en slik framstilling. En vesentlig faktor er utvilsomt den kjennsgjering at verken Ingemar Brelin eller Per Egil Hovind fikk offentliggjort sine sporingsresultater fra dette tiåret. Nå er begge døde. Brelin gikk ut av tiden i 2013, mens Hovind gikk bort i 2015. En viktig kilde med opplysninger om Brelins mangeårige ulvesporinger i Värmland ble sikret gjennom et videointervju i 2012 (Flor 2014). Mer overraskende er det at de ulike artiklene til Svein Myrberget i stor grad er blitt forbigått (jf. Myrberget 1968, 1969a, b, 1978a). Han var en av de mest framstående zoologer og viltforskere i Norge på bl.a. 1960- og 1970-tallet. Myrberget døde bare 61 år gammel i 1991.

Rovviltprosjektet

Med fredning av ulike store rovpattedyrarter i 1973 var det påkrevet med kartlegging for å overvåke bestandene.

Dette forskningsarbeidet ble igangsatt av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, Viltforskningen i 1979 - med hovedgjennomføring i årene 1980-84. Det ble kalt Rovviltprosjektet. De fleste forskningsrapportene ble lagt fram på slutten av 1984.

Rovdyrengasjementet i Verdens Villmarksfond

Verdens Villmarksfonds (navnet på WWF Norge fram til 1986) generalsekretær på den tiden var Svein Oppegaard. Han var ansatt i denne stillingen fra høsten 1982 til desember 1986. Oppegaard hadde i lang tid vært opptatt av klassisk naturvern, og engasjerte seg i forvaltningen av de store rovdirene allerede tidlig i sin generalsekretærperiode. Høsten 1982 ble det påvist ulveskader på sau i Vegårshei i Aust-Agder. Dette førte til krav om felling av rovdiret. Ulven ble påvist i området gjennom vinteren, og Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk gav da fellingstillatelse. Den ble anket av Verdens Villmarksfond, Norges Naturvernforbund samt Natur og Ungdom. Oppegaard sørget for at Verdens Villmarksfond rykket inn med en stor annonse i *Aftenposten* den 9.3.1983. Overskriften var "Samfunnsfiende nr. 1" og den var under ulvefotografiet undertegnet med "Vern ulven i Norge - også i Vegårshei" og "VVF trenger din støtte". Den 24.3.1983 behandlet regjeringen Vegårsheiuulvens skjebne (Holtet 1983). Det resulterte ikke overraskende med fellingstillatelse (Nordstrøm 1983). Jakten pågikk gjennom deler av året og fortsatte i januar 1984.

Svein Oppegaard tok initiativ til en pressekongress i forbindelse med rovvilt som Verdens Villmarksfond arrangerte allerede våren 1983. Her ble forvaltningen av de fire store rovdirene belyst (Anonym 1983). På dette møtet, som fant sted på Stefanhotellet i Oslo den 11.5.1983, deltok bl.a. representanter fra Miljøverndepartementet og Landbrukets Utmarkskontor samt viltnevningsformennene i Trysil og Vegårshei. Biologene Thor Larsen og Nils Christian Stenseth innledet pressemøtet før konsulent Arne Bjørn Vaag fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk orienterte om forvaltningen av disse artene. Sistnevnte tok utgangspunkt i bestandstall som var framkommet gjennom Rovviltprosjektet og hensyn som måtte tas i forhold til bæitenæringen. Det ble signalisert at framtidens rovviltforvaltning måtte bli mer fleksibel i forhold til arealbruk, og soneringsmodeller med rovdirefrie soner ble diskutert. Hovedlinjene i foredraget ble senere inkludert i en artikkel i Verdens Villmarksfonds tidsskrift *Panda-Nytt* (Vaag 1983). Oppegaard hadde en spesiell interesse for ulv og beskjeftiget seg jevnlig med denne arten mens han var ansatt i Verdens Villmarksfond (Fossheim 1983a). Som redaktør av medlemstidsskriftet *Panda Nytt* skrev Oppegaard ulike artikler, bl.a. om ulv (Anonym 1984b, d). Disse bidragene ble ikke signert forfatteren (jf. Anonym 1983, 1984e).

Mot slutten av 1983 fulgte norske og svenske rovdiresporere 4-5 ulver på fortrinnsvis svensk side av Finnskogen. For

å øke overvåkingen på begge sider av grensen ble det fra Verdens Villmarksfonds side tatt initiativ til "Prosjekt ulv 84". Finansieringsselskapet Custos Finans hadde sagt seg villig til å støtte dette arbeidet med kr. 50.000 (Diesen 1983). Ved juletid i 1983 ble ulveflokken på Finnskogen sett rett øst for grensen. Den besto av hele åtte dyr.

"Ulvens Venner" blir dannet

Ulven på Sørlandet ble skutt på Vegårshei den 11.1.1984. Hetsen mot, oppstyret rundt og medieshowet omkring dette dyret - både før og etter at det ble drept - førte til at Verdens Villmarksfond like etter fellingen ønsket å danne en støtteorganisasjon under navnet "Ulvens Venner". Ideen kom fra naturfotografen Sverre M. Fjelstad, som på det tidspunktet var en viktig støttespiller for Verdens Villmarksfond (Fjelstad 1984). Han ble intervjuet om ulv i et stort oppslag i *Aftenposten* bare tre dager etter at Vegårsheiuulven endte sine dager (Diesen 1984). I en reportasje i samme avis den 19.1.1984 ble "Ulvens Venner" første gang omtalt i mediene (Fossheim 1984). Her ble det opplyst at lanseringen av den nye støtteorganisasjonen innunder Verdens Villmarksfond skulle finne sted under en stor villmarksaf-

Vern ulven i Norge - «Ulvens Venner»

Verdens Villmarksfond har tatt initiativet til å danne «Ulvens Venner» som har som hovedmål å verne om ulven i Norge.

Ulven er Norges mest truede pattedyrart og Villmarksfondet vil at alt skal settes inn for å verne om dens fremtidige plass i norsk fauna.

«Ulvens Venner» vil samle inn penger for å gjennomføre bedre bestands- og adferdsstudier og spre kunnskap om dette. Kun ved tilfredsstillende kunnskap om ulv kan de forvaltede organer (DVF) og myndigheter (Miljøverndepartementet) legge opp en forsvarlig forvaltningspolitikk for ulv i Norge.

Det er fortsatt mangel på kunnskap - ved å støtte «Ulvens Venner» kan du gi et bidrag for å rette på dette.

Du kan støtte «Ulvens Venner» med et bidrag på kr 50,- eller kjøpe en oblat til kr 10,-.

Alle som gir bidrag mottar selvfølgelig også oblaten.

Faksimile fra Panda Nytt Nr. 2 1984 med orientering om dannelsen av "Ulvens Venner" (Anonym 1984c).

ten i Konserthuset i Oslo den 6.2.1984. Svein Oppegaard var en nøkkelperson i tilknytning til organisasjonens realisering av både "Prosjekt ulv 84" og "Ulvens Venner" (Anonym 1984c). Under arrangementet i Konserthuset delte Kronprins Harald som Verdens Villmarksfonds president ut naturvernpriser til Edvin Thorson, Helge Ingstad og Magnar Norderhaug, "Ulvens Venner" ble presentert og det økonomiske bidraget fra Custos Finans til "Prosjekt ulv 84" ble overlevert via en sjekk (Anonym 1984a). Klistremerket (oblaten) til "Ulvens Venner" var utformet av Viggo Ree. Både han og Omar Andreen overleverte under

møtet i Konserthuset originalgrafikk med motiv av ulv til Verdens Villmarksfond i anledning organisasjonens to initiativer for arten. Kunstnerne gavner skulle være med på finansieringen av ulveovervåkingen i de norsk-svenske grensetraktene (Anonym 1985a).

Rovdyrforening i Sverige

Observasjonen av ulveparet med seks valper på svensk side av Finnskogen ved juletid i 1983 viste at yngling hadde funnet sted i området et drøyt halvår tidligere. Dette ga inspirasjon til økt innsats for arten i vårt naboland - både innen forvaltningen og på naturvernensiden. Den 11.3.1984 ble Foreningen Våre Rovdyr stiftet under et møte på Folkets hus i Rottneros i Värmland (Ekman 2010). Foreningen kom med to utgaver av medlemstidsskriftet *Information från föreningen Våra Rovdjur* samme år. Det første heftet - Nr. 1/1984 - inkluderte 22 tekstsider uten omslag og manglet paginering. Medlemmene ble oppfordret til å komme med forslag til logo. Gjennom heftet omtales foreningen som Våra Rovdjur. Den første ordførende var Gösta Sandström, mens Stefan Jonsson var sekretær. Nr. 2/1984 hadde gult omslag med en gaupeillustrasjon. Denne utgaven var på hele 40 sider, men også den manglet paginering. Et

Under Verdens Villmarksfonds møte i Konserthuset i Oslo den 6.2.1984 ble "Ulvens Venner" presentert og det økonomiske tilskuddet fra Custos Finans til "Prosjekt ulv 84" ble formelt overlevert. Under denne villmarksaftenen ble dette overvåkingsprosjektet også støttet ved at billedkunstnerne Omar Andréen og Viggo Ree skjenket hvert sitt opplag av originalgrafikk med motiv av ulv til organisasjonen. Verdens Villmarksfonds president Kronprins Harald var en sentral person under arrangementet i Konserthuset. Fra venstre: Verdens Villmarksfonds generalsekretær Svein Oppegaard, administrerende direktør Bjørn Atle Holter-Hovind i Custos Finans, H.K.H. Kronprins Harald, Viggo Ree og Omar Andréen. Sistnevnte var en av Rees lærere under studietiden på Statens Håndverks- og Kunstindustriskole i Oslo på 1970-tallet. Foto: Anne Sidsel Herdlevær.

fåtall rovdryvignetter var inkludert mellom tekstene. Det ble opplyst at medlemmene fortsatt kunne sende inn forslag til foreningens medlemsmärke/logotype. I dette medlemstidsskriftet ble det flere steder referert til Foreningen Våre Rovdyr. Slik var det hovedsakelig i fortsettelsen.

Foreningen fulgte stort sett opp med fire hefter hvert år i tiden som fulgte. På forsiden av Nr. 1/1985 ble den nye logoen presentert. Den var utformet av Agneta Arnesson Westerdahl og viste en stilistisk fjellrev og en flygende havørn. Navnet i logoen er kun Våre Rovdyr. Også denne utgaven var upaginert og på i alt 32 sider. Fra Nr. 2/1985 ble det illustrasjoner (svart-hvitt-tegninger) på omslaget over logoen og tidsskriftets navn samt paginering. Det ble skiftet delvis ut med fotografier fra Nr. 3-4/1988. Først fra 1992-årgangen ble tidsskriftet kalt *Våre Rovdyr*. Det første

heftet i 1997 ble gitt ut av Foreningen Våre Rovdyr og Foreningen Varggruppen. De slo seg sammen og het Svenska Rovdjursforeningen fra 24.5.1997.

Rovdyrarbeidet i Verdens Villmarksfond fortsatte

Den 1.4.1984 ble Bjørn Iuell ansatt som fagkonsulent i Verdens Villmarksfond. Han overtok som generalsekretær etter Svein Oppegaard i desember 1986 og sluttet i organisasjonen i april 1989. Iuell skrev artikler om rovdyr i *Panda Nytt* (jf. Iuell 1985a), bl.a. for barn og ungdom (Iuell 1985b, d). Sistnevnte ble gjengitt i Foreningen Våre Rovdjurs medlemstidsskrift (Iuell 1985c, 1986). Under biologistudiene på Universitetet i Oslo var Iuell i samme kull som Irene Inman. Hun var tilknyttet et studentmiljø der flere var interessert i rovdyr. En av disse var Even Tjørve, som hun giftet seg med i august 1985. I løpet

av 1984 ble det etter initiativ fra Iuell lagt til rette for et engasjement for Irene Inman i Verdens Villmarksfond. Hun avviklet studiene og begynte som informasjonskonsulent i organisasjonen den 1.1.1985, og arbeidet de 15 månedene hun var der mye med rovdryrsaker.

Sporings sammenkomster i grensetraktene

Den tiltagende sporingsaktiviteten på Finnskogen på nyåret i 1984 fortsatte utover våren på begge sider av grensen (jf. Ree 2006a). På sommeren ble ulvehiet der ulveparet ynglet året før funnet like øst for riksgrensen. Det ble også påvist forplantning i området i 1984. Stadig flere personer med kunnskap om rovdyr og sporingserfaring besøkte disse grensetraktene på Finnskogen denne sommeren og høsten. Under snøsporingen i romjulen var det en norsk-

Gjennom både sporingsperiodene og barmarkssesongen i 1984 var det en del undersøkelser i ulvereviret på Finnskogen. Den 18.9.1984 var flere rovdryrinteresserte personer fra fagmiljøer, organisasjoner og jegerkretser samlet på svensk side. Tre av disse var (fra venstre) zoologen Odd Reidar Fremming, Paul Granberg og Ragnar Ødegaard. Sistnevnte var på dette tidspunktet nyansatt i Fylkesmannen i Hedmarks miljøvernnavdeling. Foto: Viggo Ree.

svensk samling med rovdryrinteresserte på Løvhaugen i Grue Finnskog. Deltakerne var fra både faglige sporingsmiljøer, naturvernforeninger og jegerkretser. Dette arrangementet ble gjennomført flere av de etterfølgende vintrene. Blant de svenske deltakerne som var med på flere av disse sammenkomstene var Erik Isakson og Jan Wirtberg. De hadde ansvar for Statens naturvårdsverks (SNV) ulvesporinger på svensk side av Finnskogen utover på 1980-tallet. Isakson startet sitt sporingsarbeid i området først i 1981 – etter gjennom flere år å ha mottatt invitasjoner fra Petter Wabakken om å komme dit. Wirtberg overtok formelt SNVs ulveovervåking etter Isakson sommeren 1985.

Bjørnerapporten med det usannsynlige tallmaterialet

I desember 1984 ble de fleste publikasjonene fra Rovviltprosjektet offentliggjort, bl.a. rapportene om jerv (Kvam mfl. 1984) og bjørn (Kolstad mfl. 1984). Innen ulike forsknings- og rovviltmiljøer var det særlig bjørnerapporten som vakte oppmerksomhet. Dette skyldtes de oppsiktsvekkende tallene på antall stammer, ynglinger og individer av arten i Norge. Noe av dette tallmaterialet hadde blitt kjent gjennom bl.a. pressen allerede året før (jf. Fossheim 1983b). Senere ble disse resultatene belyst og nye bestandstall framskaffet av det norsk-svenske bjørneprosjektet 1984-1991 (Wabakken mfl. 1992, jf. Ree 1992).

Verdens Villmarksfond formidlet nyheter om Rovviltprosjektets rapporter i sitt medlemstidsskrift *Panda Nytt* Nr. 2 1985. Her fikk et par av forskerne anledning til å orientere om dette arbeidet (Sørensen & Kvam 1985).

Norsk-svensk rovdryrsamarbeid

Norske og svenske miljømyndigheter innledet et samarbeid om ulveforvaltningen i 1985. Den 21.8. ble det første møtet i "Samarbetsgruppen för frågor rörande varg i Värmlands län och Hedmark fylke" avholdt i Nyskoga (Klarstöm 1985). Fra svensk side deltok representanter fra Naturvårdsverket, länsstyrelsen, Jaktvårdsförbundet, Torsby kommun, Nordvärmlands Vilt- og Miljöförning, Foreningen Våre Rovdyr og lokalbefolkningen. De norske deltakerne under dette møtet var Svein Skavhaug fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, Arne Gabrielsen fra Fylkesmannen i Hedmark, Arvid Nyberg

WWF's NATUR PANDA & NYTT

SVENSK-NORSK SAMARBEID OM ROVDYRVERN?

VÅRE ROVDYR

Foreningen «Våre Rovdyr» er en svensk forening med målsetting å arbeide for et bedre vern av rovpattedyr og rovfugl. Foreningen ble dannet våren 1984 og har i dag over 2000 medlemmer, hvorav noen få er nordmenn.

Fordi flere av rovdryene i våre to land deler de samme problemene, og fordi motstanderne mot enkelte av dem samarbeider over grensen, ser vi det som naturlig at nordmenn og svensker også står sammen om vern av disse artene. WWF/Norge har derfor vært i kontakt med styret i Våre Rovdyr for å drøfte en eventuell utvidelse av foreningen til også å være en norsk forening. Uansett hvilken løsning dette får, om det blir to separate foreninger eller en stor svensk-norsk forening, ønsker vi å få reaksjoner fra våre medlemmer på opprettelsen av en eventuell rovdryforening i Norge. Vi ber derfor om at de som er interessert i å delta aktivt eller passivt i en slik forening fyller ut nedenforstående slipp og sender den til WWF/Norges sekretariat (Send ingen penger foreløpig). Vi vil foreløpig operere som kontakttildet med den svenske foreningen.

Den svenske foreningens formålsparagrafer er som følger:

Foreningens navn er: **FÖRENINGEN VÅRA ROVDYR** — För bevarandet av vår svenska rovdryrsfauna.

Foreningens formål er:

- å ha lokal såvel som riksomfattende virksomhet.
- å arbeide for at alle svenske rovpattedyr og rovfugler får leve i tilstrekkelig store stammer til at en fremtidig utrydding skal kunne unngås.
- å arbeide for at også dyreaternes miljø beskyttes gjennom gunstige tiltak.
- å bidra til en større forståelse for rovdryenes rolle i naturen og deres behov for gunstige biotoper gjennom fak-

taunderbygd informasjon til massemedia og almenheten

- å støtte forskning om utryddingstruede svenske rovdryr
- i samarbeid med lokale og riksomfattende interesseorganisasjoner, lokale og statlige myndigheter å prøve å finne passende måter å bevare dyr og biotoper på, samt sammen med organisasjoner og myndigheter finne løpende løsninger når konflikter oppstår mellom menneskelige interesser og rovdryr.
- om jakt på rovdryr skal bedrives, å arbeide for at det tas tilstrekkelig hensyn til de respektive artenes reproduksjonstid, ungenes utvikling og avhengighet av foreldrene, samt artens sosiale struktur. Jaktens skal videregives på en slik måte at det tas spesielt hensyn til artens mentalitet og andre særtrekk, slik at det unngås at dyr tilføres unødvendig lidelse.

Ja, jeg vil støtte en forening for vern av rovdryr og rovfugl.

Navn:

Adresse:

Jeg synes at foreningen bør være:

norsk norsk/svensk

Jeg vil gjerne være passivt medlem

Jeg vil gjerne delta aktivt i foreningens arbeid og styre

23

Faksimile fra Panda Nytt Nr. 3 1985 som viser kontakten mellom Verdens Villmarksfond og Foreningen Våre Rovdyr under planleggingen for å få etablert en norsk rovdryforening (Anonym 1985b).

fra Trysil kommune, Hans Bakke fra Åsnes kommune samt to fra lokalbefolkningen. Etter møtet i Nyskoga besøkte forsamlingen "vargstängslet" ved Mackaretjärn der Jerry Myrén og Jarl Lundgren fra Föreningen Våra Rovdjur orienterte. Det ble også tid til en tur til Skåckarberget, der alfahunnen ble skutt tidligere på året.

Høsten 1985 ble Svein Oppegaard orientert av Bjørn Iuell og Irene Inman Tjørve om at det innen biologimiljøet på Blindern verserte funderinger om å dra i gang en egen rovdjurförening. Det ble luftet tanker om at Verdens Villmarksfond kunne fungere som sekretariat for en slik förening i en startfase. I utgangspunktet var Oppegaard skeptisk til en slik konstallasjon fordi en ny rovdjurförening kunne frata Verdens Villmarksfond noe av dets rovdjyrprofil, særlig profileringen gjennom "Ulvens Venner". Etableringen av denne støtteforeningen tidlig i 1984 var på mange måter en strategisk løsning fordi det innen organisasjonens representantskap var en betydelig skepsis til denne arten. Oppegaard ble etter hvert positiv til innspillet om en ny rovdjurförening, og ga Iuell og Irene Tjørve grønt lys for å kunne arbeide med saken. Verdens Villmarksfonds styre ble ikke orientert om de nye planene.

Kort tid etter ble det tatt kontakt med Föreningen Våra Rovdjur i Sverige, som hadde eksistert i halvannet år (Sandström 1985). Dette ble starten på et mangeårig samarbeid mellom norske og svenske rovdjurmiljøer. I *Panda Nytt* Nr. 3 1985 ble medlemmene av Verdens Villmarksfond orientert om den svenske föreningen (Anonym 1985b). Her ble betydningen av et samarbeid om rovdjyrvern mellom de to land poengtert. Det ble opplyst at Verdens Villmarksfond hadde kontaktet den svenske rovdjurföreningen for å drøfte om en eventuell utvidelse kunne inkludere en norsk förening. Alternativene var to separate föreninger eller én stor svensk-norsk förening. Medlemmene av Verdens Villmarksfond fikk anledning til å komme med synspunkter ved å krysse av på en slipp som kunne sendes sekretariatet i Oslo.

På slutten av 1985 og begynnelsen av 1986 ble det arbeidet mye med disse planene i Verdens Villmarksfond. Innsatsen til Irene

Tjørve i denne forbindelse var betydelig. Hun og Even Tjørve ble invitert til et styremøte i Föreningen Våra Rovdjur den 23.1.1986 for å drøfte ulike samarbeidsformer (Anonym 1986e). Der representerte de Verdens Villmarksfond og "Ulvens Venner". Selv om slippavstemningen og interne vurderinger gikk i retning av en egen norsk förening dro de to til møtet i Sverige innstilt på et konstruktivt samarbeid og en hensiktsmessig løsning. I det svenske medlemstidsskriftets første utgave i 1986 ble det opplyst at en stor svensk-norsk förening, en norsk underavdeling av Föreningen Våra Rovdjur eller to likestilte föreninger var alternativene. Diskusjonene under møtet endte opp med at man inntil videre skulle arbeide med sistnevnte som hovedalternativ (Anonym 1986e). Den viktigste grunnen var Föreningen Våra Rovdjurs vedtekter samt de praktiske vanskeligheter man så for seg ved andre

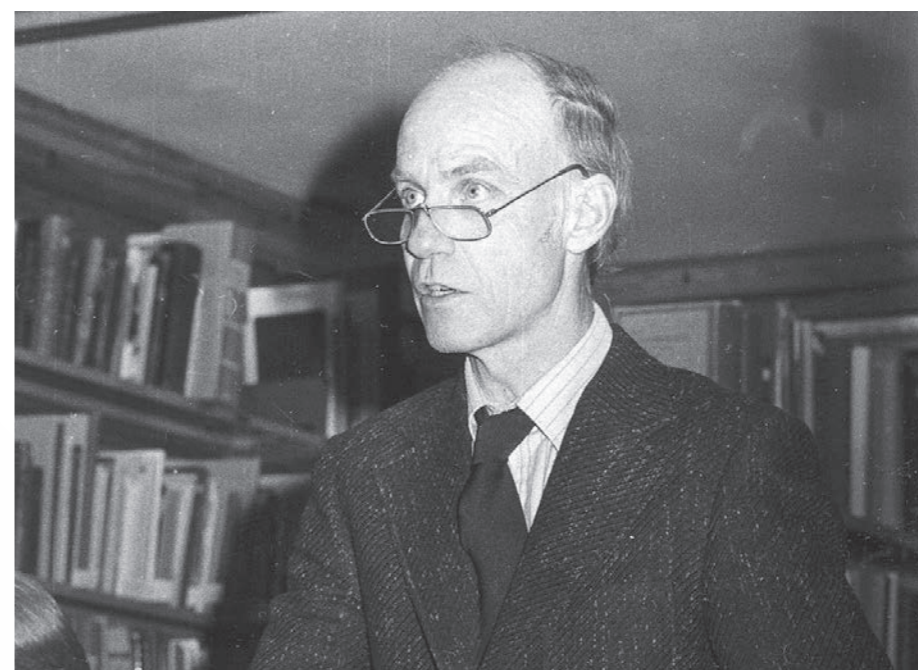
aktuelle for ledelsen i en ny förening. Av betydning i denne prosessen var kontakten med biologimiljøet på Blindern der det var rovviltkompetanse i ulike sammenhenger. Det ble imidlertid lagt vekt på at en ny norsk rovdjurförening ikke skulle være forankret i hovedstaden eller bymiljøer, men primært representere distriktene. Listen inneholdt hovedsakelig navn på folk fra Hedmark og Oppland. Det har i ettertid ikke vært mulig å spore opp denne listen.

Et av navnene på denne listen var Paul Granberg fra Follebu i Gausdal i Oppland. Han vokste opp i Nordre Osen i Hedmark og var gjennom en årrekke knyttet til viltforvaltningen på Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske/Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk og Evenstad skogskole. Blant hans mange skriftlige arbeider var det viktige publikasjoner om rovdjyr (jf. Granberg 1981, 1983). De andre var personer med erfaring innen ulike typer naturvernarbeid og fra zoologifaglige undersøkelser, bl.a. ornitologiske registreringer.

Landsplanen med soneringsforslag

I begynnelsen av februar 1986 la Direktoratet for naturforvaltning fram forslag til landsplan for forvaltning av store rovdjyr i Norge (Vaag mfl. 1986). Det var den første utredningen som la opp til en sonering for rovdjyr. Hele kongeriket skulle ikke lenger være leveområde for ulike arter som hadde blitt fredet bare 13 år tidligere. Forslaget ble møtt med sterk kritikk fra både landbruksnæringen og naturvernorganisasjonene. I et oppslag i *Aftenposten* 5.2.1986 hevdet bondeorganisasjonene at de foreslåtte sikringsområdene for rovdjyr var for store (Fossheim 1986a). Dagen etter kommenterte generalsekretær Torbjørn Paule i Norges Naturvernforbund saken med stikk motsatte argumenter og kalte forslaget en skandale (Fossheim 1986b).

Det framlagte landsplanforslaget sørget for en særdeles rask prosess for å få etablert en ny rovdjurförening. Allerede den 7.2. fant det sted et forberedende møte i regi av Verdens Villmarksfond. Det er uklart hvor denne samlingen fant sted og hvem som deltok. Behovet for en ny förening som utelukkende kunne konsentrere seg om

Foreningen Våre Rovdyrs første formann Paul Granberg orienterer de fram møtte under pressekonferansen på Norsk Skogbruksmuseum på Elverum den 9.4.1986. Foto: Knut Ola Bjørklund.

rovdjyr framsto i takt med et økende antall tildragelser i tilknytning til disse artene utover på 1980-tallet. Også innen Norges Naturvernforbund så man fordelene med etablering av en egen rovdjurförening fordi andre viktige vernesaker da kunne prioriteres.

Den 11.2.1986 ble Bjørn Iuell i Verdens Villmarksfond intervjuet i *Aftenposten*. Her påpekte han at landsplanen representerte et tilbakeskritt i rovviltforvaltningen (Anonym 1986a). Ved siden av myndighetenes forslag til landsplanen med sonering var det enkelte andre hendelser som også hadde provosert og derigjennom bidratt til engasjementet for i løpet av kort tid å få etablert den nye norske rovdjurföreningen. Av betydning i denne sammenheng var Rovviltprosjektets bjørnerapport med de urealistiske tallene og alt det merkelige og suspekke som skjedde både på forsknings- og forvaltningssiden knyttet til ulven. En sentral person i denne forbindelse var amanuensis Ivar Myrseter på Universitetet i Oslo. Hans aktiviteter, innspill og medieopptreden bidro i høy grad også til den organiserte mobiliseringen for de store rovdjyrene innen bl.a. vernesiden.

Stiftelsesmøtet på Hamar

Få dager senere ble det innkalt til konstituerende møte for den nye rovdjurföreningen. Den fikk navnet Foreningen Våre Rovdyr

på møtet hos Jon Bekken.

Under det konstituerende møtet på Hamar ble arbeidsoppgaver fordelt og medlemskontingent fastsatt. Den ble satt til kr. 50 pr. år. I tillegg ble det planlagt en pressekonferanse slik at den nye föreningen kunne presentere seg utad. Det ble dessuten bestemt at tre fra interimstyret skulle dra til et "samordningsmøte" i Sverige den 8.3.1986. Föreningen Våra Rovdjur som initiativtaker skulle på dette møtet bl.a. sørge for diskusjon om hvordan innsatsen for ulven kunne effektiviseres.

Etableringen av Foreningen Våre Rovdyr ble naturlig nok flere ganger omtalt i den svenske søsterforeningens medlemstidsskrift (jf. Anonym 1986d). I dette første heftet i 1986 sto det bl.a.: "När denna tidning ges ut har sannolikt en norsk systerförening redan bildats" (Anonym 1986f). Under en oppsummering av Föreningen Våra Rovdjurs viksomhet i 1986 i dette årets andre tidsskriftutgave ble følgende setning inkludert: "Efter önskemål från naturintresserade norska vänner har styrelsen medverkat i förberedelser till bildandet av en norsk motsvarighet till Föreningen Våra Rovdjur" (Sandström mfl. 1986). Referatet fra den svenske föreningens årsmøte i Karlstad den 19.4.1986 inkluderte opplysninger om den nystartete norske rovdjurföreningen (Myrén mfl. 1986, jf. Sandström mfl. 1987).

Styremøtet i Sør-Odal

Den 3.3.1986 sendte Irene Tjørve ut et brev til interimstyret. Hun fungerte som föreningens sekretær i denne perioden. I brevet ble vedtektene lagt ved etter renskrivning og enkelte justeringer i forhold til det foregående møtet. Arbeidet med emblem/logo ble tatt opp, og det ble opplyst at det så langt ikke var kommet andre forslag i denne forbindelse. Det ble minnet om at det neste styremøtet – i henhold til tidligere beslutning – skulle finne sted på Slobrua Veikroer mellom Skarnes og Kongsvinger den 14.3.1986 kl. 17:30. På saklisten til dette møtet var det orientering om Foreningen Våre Rovdyrs første pressekonferanse på Elverum den 9.4.1986. Viggo Ree hadde ordnet med gratis arrangement på Norsk Skogbruksmuseum.

Kort tid etter utarbeidet Viggo Ree et utkast til emblem/logo for den nye föreningen. Motivet viste artene dvergvalk og jerv. Tusjtegningen ble postlagt i brev til styret den 7.3.1986 – en uke før styre-

løsninger. I den samme utgaven av *Information från föreningen Våra Rovdjur* ble det opplyst at en norsk søsterförening "är under bildande" (Anonym 1986d) og en omtale av den nyetablerte støtteforeningen "Ulvens Venner" i Norge ble inkludert (Anonym 1986g). Det var en kortversjon av presentasjonen i *Panda Nytt* Nr. 2 1984 (jf. Anonym 1984c) og inkluderte gjengivelsen av klistremerket (oblaten) utformet av Viggo Ree.

En ny rovdjurförening tar form

Etter den norske deltakelsen på Föreningen Våra Rovdjurs styremøte den 23.1.1986 ble det innen Verdens Villmarksfond utarbeidet en liste over kandidater som kunne være

Irene Inman Tjørve og Foreningen Våre Rovdyrs formann Gösta Sandström under Foreningen Våre Rovdyrs pressekonferanse på Norsk Skogbruksmuseum på Elverum den 9.4.1986. Foto: Viggo Ree.

Seks av de åtte i Foreningen Våre Rovdyrs interimstyre under avslutningen på pressekonferansen i biblioteket på Norsk Skogbruksmuseum på Elverum den 9.4.1986. Fra venstre: Jon Opheim, Bjarne Enger, Irene Inman Tjørve, Jon Bekken, Knut Ola Bjørklund (stående) og Paul Granberg. Tore Røbergshagen og Even Tjørve var ikke til stede da bildet ble tatt. Offentliggjorde fotografier fra arrangementet har tidligere blitt oppført med feil dato (jf. Ree 1998: 189). Interimstyret eksisterte fra 21.2.1986 til foreningens første årsmøte den 27.3.1987. Foto: Viggo Ree.

møtet på Slobrua Veikroer i Sør-Odal. På dette møtet var Ole-Johnny Myhrvold fra Kongsvinger til stede. Han sa seg villig til å være revisor for Foreningen Våre Rovdyr. De to forslagene til logo for Foreningen Våre Rovdyr ble behandlet under styremøtet i Sør-Odal. Viggo Ree sitt innsendte utkast ble valgt og godkjent av interimstyret. Det ble mot slutten av året omtalt og presentert i den svenske søsterforeningens medlemstidsskrift (Anonym 1986i).

Pressekonferanse med presentasjon

Pressekonferansen på Norsk Skogbruksmuseum på Elverum gikk av stabelen som planlagt den 9.4.1986 kl. 12. Det hadde møtt opp flere journalister og rovdyrinteresserte personer. Fra Foreningen Våre Rovdyrs styre hadde hele tre personer funnet veien til Elverum. Det var formannen Gösta Sandström samt Jarl Lundgren

og Jerry Myrén. Formannen i Hedmark Sau- og Geitlags rovdyrutvalg, Frank Jacobsen fra Trysil, var også til stede. I tillegg dukket det opp representanter fra Østre Hedmark vilt- og miljøforening – en gruppering som arbeidet målbevisst for utryddelse av ulv i Hedmark og Norge. Informasjonsmøtet startet med et kåseri i foredragssalen av professor Kåre Elgmork. Tittelen var "Problemer i registrering av bjørn og skade på husdyr". Deretter fant

De to i interimstyret som ikke var til stede da gruppefotografier ble tatt på slutten av pressekonferansen i Elverum den 9.4.1986 har aldri blitt presentert med fotografier i Våre Rovdyr. Det er derfor – etter 29 år – på tide at det blir en realitet. Bildet av Tore Røbergshagen (venstre) stammer fra Reykjavik på Island i månedsskiftet juli-august 1986. Foto: Geir Høitomt. Fotografiet av Even Tjørve ble tatt på Finse den 29.3.1981. Foto: Roar Solheim.

selve presentasjonen av foreningen sted i museets bibliotek. Interimstyret hadde i forkant ikke avklart hvem som skulle være ordstyrer. I det pressekonferansen tok til reiste Bjarne Enger seg og tok ordet. Med sin bakgrunn i bonde- og småbrukerlaget samt det lokale utmarkslaget hadde han lang erfaring i møtevirksomhet. Innen interimstyret var det heller ikke avklart hvem som skulle ha formannsjobben. Det var ikke ukjent at Irene Tjørve hadde et ønske i den forbindelse. Da Bjarne skulle orientere om interimstyret startet han med å presentere Paul Granberg som Foreningen Våre Rovdyrs første formann! Det kom overraskende på alle de andre i styret, men Paul reiste seg og tok utfordringen på strak arm. For de øvrige tilstedeværende så det ut som om formannsvervet hadde blitt avklart lenge før pressekonferansen.

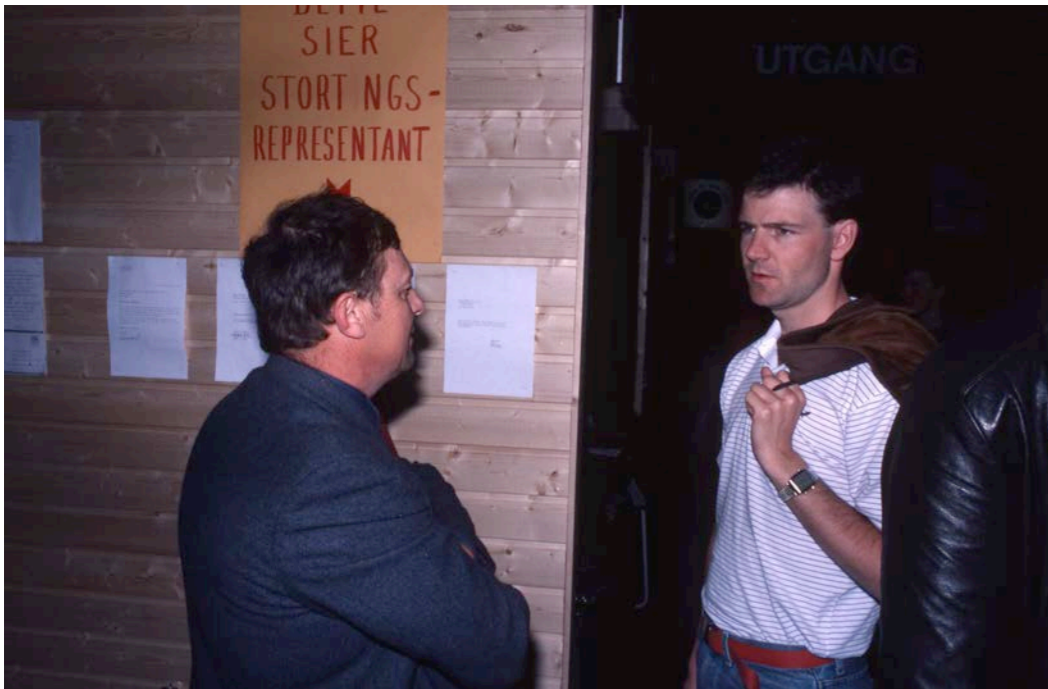
Etter presentasjonen av interimstyret orienterte Even Tjørve noe om bakgrunnen for stiftelsen av den nye foreningen og interessefeltet til styremedlemmene fra Hedmark og Oppland. Deretter fortalte Gösta Sandström om rovdyr situasjonen i Sverige og søsterforeningen som ble grunnlagt to år tidligere. Han tok særlig for seg ulv, gaupe og oter i vårt naboland og samarbeidet mellom de to foreningene. Bjarne Enger fortsatte med en orientering om den nye landsplanen, som hadde sørget for fortgang i etableringen av Foreningen Våre Rovdyr. Han var også innom Bernkonvensjonen, erstatninger, forsikringsordninger, samarbeid over landegrensene og levedyktige bestander. Et av hans utsagn var "gammelgenerasjonen bør skjembest". Jon Bekken hadde sammenfattet

Etter Foreningen Våre Rovdyrs pressekonferanse på Norsk Skogbruksmuseum på Elverum den 9.4.1986 ble det tatt noen gruppebilder rundt i utstillingene. Her er (fra venstre) Jon Bekken, foredragsholder professor Kåre Elgmork, Paul Granberg, Irene Inman Tjørve og Bjarne Enger samlet ved jaktavdelingens montasje "Bjørnejakt med spyd". Foto: Knut Ola Bjørklund.

en statusoversikt over norske rovfugler som fulgte med presskonferansepapirene. Han fortalte mer utfyllende om de ulike artene. Det ble deretter orientert om hvilken plass den nye rovdyrforeningen skulle ha på naturvernens side i Norge. Det ble lagt vekt på at foreningen ville arbeide for at intensjonene i Viltloven og forpliktelser gjennom internasjonale konvensjoner skulle følges opp. Mot slutten var det en del spørsmål fra frammøtte journalister. Temaer som ble tatt opp var bl.a. skader forvoldt av hund, løshunder, ulv på Sørlandet, bjørn i Trysil og mangelfull kunnskap om gaupe.

Allerede dagen etter var det oppslag om stiftelsen av Foreningen Våre Rovdyr i hedmarksavisene *Hamar Arbeiderblad* og *Østlendingen* (Anonym 1986b, Moen 1986). Senere dukket det opp et helsides referat i *Sau og Geit* (Nyhus 1986). På slutten av denne reportasjen var det en omtale under overskriften *Vær på vakt!* Der sto det: "Foreningen Våre Rovdyr vil nå annonsere og sende ut informasjon om sin virksomhet for å samle medlemmer." Dette ble kommentert i den første utgaven av *Våre Rovdyr*: "Vi spør: Hvorfor slik på vakt – har Norsk sau- og geitlags medlemmer noe de vil skjule?" (Anonym 1987b). Det kom

▶ Samtale mellom formann i Østre Hedmark vilt- og miljøforening Rein Johnsen (venstre) og Verdens Villmarksfonds fagkonsulent Bjørn Iuell ved en av utstillingene på Natura '86 på Hellerudsletta den 6.6.1986. Foto: Viggo Ree.

▶ Rune Bjørnstad og Paul Granberg (til høyre) studerer utstillingen til Østre Hedmark vilt- og miljøforening på Natura '86 på Hellerudsletta den 6.6.1986. Vilt- og miljøforeningens representant Bjarne Fjeldseth fra Grue følger med på publikums reaksjoner under oppmøtet på standen. Foto: Viggo Ree.

også omtaler fra pressekonferansen i den svenske søsterforeningens medlemstidskrift (Anonym 1986h, JAL (L., J. A.) 1986, jf. Sandström mfl. 1987).

Initiativtakerne skal ikke glemmes

Etter stiftelsen av Foreningen Våre Rovdyr tidlig i 1986 opphørte nær sagt alle aktiviteter knyttet til "Ulvens Venner". Dette

hadde også sammenheng med økonomiske innstramminger og nedbemanning i sekretariatet dette året. På mange måter kan man si at denne støtteforeningen innen Verdens Villmarksfond ble en slags forløper til Foreningen Våre Rovdyr. Det var ansatte i villmarksfondet som tok initiativet til og hadde hovedansvaret for etableringen av den nye rovdyrforeningen. Nøkkelpersonene i denne forbindelse var Irene Tjørve og Bjørn Iuell – til en viss grad også Svein

Oppegaard. Dagens medlemmer av Foreningen Våre Rovdyr har all grunn til å sende de tre en vennlig og takknemlig tanke i ny og ne. I tillegg er det viktig ikke å glemme de som med pågangsmot og idealisme gikk inn i interimstyret i februar 1986.

Rovdyrdebatt på Hellerudsletta

En betydningsfull hendelse knyttet til

Ivar Mysterud fra Universitetet i Oslo under paneldebatten om bygdemiljø kontra rovviltforvaltning på Natura '86 på Hellerudsletta den 6.6.1986. Foto: Viggo Ree.

Under debatten om bygdemiljø kontra rovviltforvaltning på Natura '86 på Hellerudsletta den 6.6.1986 deltok styremedlem Bjarne Enger (venstre) og formann Paul Granberg fra Foreningen Våre Rovdyr i panelet. Foto: Viggo Ree.

rovviltforvaltningen fant sted under Natura '86 på Hellerudsletta på Skedsmo 5.-8.6.1986. Arrangør var Det Kongelige Selskap for Norges Vel. Dette var landets største utstilling innen bl.a. jakt, fiske og friluftsliv. Flere organisasjoner hadde stand under arrangementsdagene. Den 6.6. var den en debatt om bygdemiljø kontra rovviltforvaltning – etter initiativ fra Hærland Bondelag og Østre Hedmark vilt- og miljøforening (Viggen 1986). Blant øvrige deltakere var det representanter fra Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Sau- og Geitagslag, Norske Reindriftsamers Landsforbund, Aksjonsutvalget på Børgefjell, Verdens Villmarksfond, Foreningen Våre Rovdyr og Foreningen Våra Rovdyr. En av personene som var invitert til å sitte i panelet var Ivar Mysterud. Før debatten støtte deltakere fra Foreningen Våre Rovdyr på forskeren fra Universitetet i Oslo. Mysterud henvendte seg raskt til Paul Granberg og signaliserte at han hadde fått med seg at det nylig hadde blitt stiftet en ny rovdyrforening. Han meddelte tvert at han ønsket å bidra til medlemsverving. Det avstedkom en blanding av overraskelse og munterhet blant de tilstedeværende. Situasjonen ble i første rekke nokså absurd fordi det var hans egen kontroversielle rovdyrforskning som hadde bidratt til at Foreningen Våre Rovdyr ble etablert. Få personer ga foreningen mer arbeidsoppgaver og utfordringer utover på 1980-tallet enn Mysterud.

Verdens Villmarksfonds generalsekretær Svein Oppegaard hadde ordet først fra talerstolen. Bjørn Iuell var til stede blant

publikum. Ivar Mysterud og Viggo Ree var to av flere som fulgte opp med innlegg fra talerstolen. Fra Foreningen Våre Rovdyrs interimstyre satt Bjarne Enger og Paul Granberg i debattpanelet, og den svenske søsterorganisasjonen var representert ved Håkan Eles. Sistnevnte ble ny ordførande i Foreningen Våra Rovdyr i april 1987. Dette var den første store rovdyrdebatten hvor Foreningen Våre Rovdyr deltok.

Betydelig aktivitet i 1986

Gjennom 1986 avholdt Foreningen Våre Rovdyr hele 10 styremøter og om lag 50 større og mindre saker ble behandlet (Anonym 1987a). De viktigste oppgavene dette året var arbeidet med myndighetenes landsplanforslag og planleggingen av et medlemstidskrift. Av betydning var også den nære kontakten med Foreningen Våra Rovdyr. Representanter fra interimstyret deltok i løpet av året på fire møter hos søsterforeningen i øst. Paul Granberg, Even Tjørve og Irene Tjørve var til stede under ulvemøtet i Värmland den 8.3.1986. Paul Granberg stilte på Foreningen Våra Rovdyrs årsmøte på Stadshotellet i Karlstad den 19.4.1986. Det ble innledet med et foredrag av Odd Reidar Fremming fra Norge. Han ble omtalt som spesialist på bl.a. kongeørn og hubro (Anonym 1986c, jf. Sandström mfl. 1987). Paul Granberg orienterte under årsmøtet bl.a. om stiftelsen av Foreningen Våre Rovdyr (Myrén mfl. 1986, jf. Sandström mfl. 1987). Under et svensk-norsk otermøte i Karlstad 3.5.1986 (Anonym 1986h, Sandström 1986) deltok Even Tjørve og Irene Tjørve. Paul Granberg stilte den 20.9.1986 på

Foreningen Våra Rovdyrs åpne møte på Scandic Hotel i Karlstad under mottoet "Vad har hänt vargarna?". Her orienterte han primært om det norske landsplanforslaget (Hedberg 1986).

Romjullssamlingene i ulveområdet på Finnskogen, som tok til i 1984, fant to år senere sted i Nord-Värmland. Mange av de som tidligere år hadde møtt opp på Løvhaugen i Grue Finnskog fant i slutten av desember 1986 veien til en samling på Rännbergsgården i Östberg. Dette året var det naturlig nok flest svenske deltakere – ikke minst fra Foreningen Våra Rovdyr. Men det stilte også flere fra den nystartete norske rovdyrforeningen. Høydepunktet var det sosiale samværet på kvelden, men samlingen inkluderte også sporingstutflukt i det snødekte terrenget.

Fokus på landsplanforslaget også i Sverige

Forslaget til landsplanen for store rovdyr, som ble framlagt i februar 1986, påkalte betydelig interesse også innen Foreningen Våra Rovdyr (Lundgren 1986a, b, Sandström 1986, jf. Hedberg 1986, Myrén mfl. 1986, Anonym 1987d). Omtalen i *Information från föreningen Våra Rovdyr* Nr. 1 1987 (JAL (L., J. A.) 1987a) inkluderte høringsuttalelsen fra Foreningen Våra Rovdyr (Sandström & Lundgren 1987) samt omtaler av tilsvarende høringsbrev fra Foreningen Våre Rovdyr, Norges Naturvernforbund og Norges Jeger- og Fiskerforbund.

I romjulen 1986 var det nok en svensk-norsk samling i ulveområdet på Finnskogen – denne gang på svensk side. De rovdyrinteresserte møtte den 27.12.1986 opp på Rännbergsgården i Östberg. På kvelden ble det servert motti med stekt fläsk og lingonsylt (tyttebærsyltetøy) – og vargöl. Motti kalles også nåvgröt, som lages av havre. Retten skal spises med hendene. Her nyter (fra venstre) Erling Sætre, Jarl Lundgren og Olof Olsson måltidet på Rännbergsgården. Erling Sætre var jernbanemann og i mange år medlem i Foreningen Våre Rovdyr. Han døde 80 år gammel i 2005. Olof Olsson var som Jarl Lundgren styremedlem i Foreningen Våre Rovdyr på 1980-tallet. Han kom fra Hällefors i Örebro og leverte under sin studietid på vilt- og miljøvårdslinjen på Stöllets folkhögskola en utredning om ulvens veivalg i terrenget – basert på bl.a. over 300 kilometers sporing. Foto: Viggo Ree.

Virkelige og imaginære ulver

Ulveforekomsten på Finnskogen og Vegårshelven kreerte flere dyr enn det som befant seg i terrenget. Disse påstandene kom endog fra faglig hold. Allerede sommeren 1982 dukket de berømte dvergfulvene opp i Rysjølia i Trysil. Rovviltprosjektets folk hevdet at det var minst fire ulver på Sørlandet, men alle forsvant umiddelbart etter at Vegårshelven stupte i januar 1984 (jf. Harbo 1984). Fra det samme fagmiljøet ble det hevdet at det eksisterte enda en ulvepar i grensetraktene i tillegg til den ene dokumenterte på Finnskogen utover på 1980-tallet. Meldingene fra Ivar Mysterud om "17. mai-ulven" med spormål på 7,3 cm og "Tørberget-paret" ble spredt via pressen i mai 1984 (Bæk 1984). Vintersporingene klarte aldri å vise noe slikt. All denne synsingen og ukritiske framstillingen bevirket til at det også innen naturvernorganisasjonene ble etterlyst mer edruelige og fagbaserte grunnlagsdata i forbindelse med tallmaterialet for forvaltningen. Kampen mot de imaginære ulvene ble en viktig oppgave for Foreningen Våre Rovdyr gjennom 1980-tallet. Motstanden var godt plassert innen næringsorganisasjoner, landbruksdominerte forskningsmiljøer

og politiske kretser. Da Rovviltprosjektets ulverapport kom i desember 1986 (Sørensen mfl. 1986) var det derfor mange som satte seg ned for å studere dette materialet grundig. Selv om rapporten åpenbart brakte en del tvilsomme opplysninger om artens forekomst i vårt land fra 1948 til 1984 ble den i ulike sammenhenger en viktig publisasjon for ettertiden.

Ulveartikkel i *Norsk Natur*

Parallelt med beskjeftigelsene for Foreningen Våre Rovdyr var Viggo Ree gjennom siste del av 1986 og fram til januar 1987 opptatt med å ferdigstille en lengre artikkel om behandlingen av ulven i Skandinavia etter fredningen. Det ble brukt en betydelig mengde tid og ressurser på dette arbeidet, bl.a. ble fotografier av alle kjente drepte dyr framskaffet. På dette tidspunkt hadde Foreningen Våre Rovdyr ikke kommet i gang med utgivelse av tidsskrift. Det skjedde først ut på vårparten i 1987. Artikkelen ble publisert i Norges Naturvernforbunds medlemstidsskrift *Norsk Natur* (Ree 1987a), noe som representerte gjengivelse av illustrasjonsmateriale i farger samt stor spredning. Den ble omfattet med interesse i mange kretser og ble bl.a.

omtalt i *Aftenposten* den 14.2.1987 (Diesen 1987) og *Information från föreningen Våre Rovdyr* (JAL (L., J. A.) 1987b). Senere ble artikkelen oversatt til svensk og offentliggjort i medlemsstidsskriftet til Svenska Naturskyddsföreningen (Ree 1987b – jf. Lundgren 1987). Utgaven fra *Norsk Natur* ble dessuten inkludert i *Våre Rovdyr* nr. 4/2006 – som et 20-årsminne i forhold til foreningsstarten (Ree 2006b). Her kom undertittelen med. Den hadde beklageligvis falt ut da artikkelen sto på trykk i *Norsk Natur* i 1987.

Villmarkskveld på Elverum

En begivenhet i Foreningen Våre Rovdyrs tidlige historie fant sted den 6.2.1987. Da ble det i samarbeid med Norsk Ornitologisk Forening Hedmark-avdeling, Hedmark Naturvern og Folkeakademiet arrangert en villmarkskveld på Norsk Skogbruksmuseum på Elverum. Naturfotografen Jon Østeng Hov viste lysbilder og kåserte om naturen og dyrelivet i sitt nærområde Ålen i Sør-Trøndelag. Foredragets tittel var "Vinterliv i fjellregionen". Arrangementet samlet et stort publikum og var på alle måter vellykket. Noe av det mest fascinerende i foredraget var Hovs utfør-

Gjennom økende politisk og ikke faglig basert roviltforvaltning har gammelt tankegodt og destruktivt natursyn blitt stadig mer dominerende – til glede for utryddelsestilhengerne. Dagens forvaltning av ulv i Norge er basert på hat, forakt og fordommer – slik det var på 1700- og 1800-tallet. Begrensningen i antall familieggrupper og leveområde representerer kontinuitet i klappjakten på denne arten. Våre politikere ynder allikevel å framstille Norge som en ledende miljønasjon. Sannheten om vår hensynsløse behandling av rødlistete dyrearter er dårlig kjent ute i verden. En viktig oppgave for Foreningen Våre Rovdyr i årene som kommer bør derfor være å bringe mer kunnskap om denne kyniske roviltforvaltningen ut til det internasjonale samfunnet. Ulven på bildet ble skutt under lisensjakt i Stange i Hedmark den 2.12.2012. Foto: Rune Bjørnstad, SNO.

lige beskrivelse av hvordan han tålmodig ventet på muligheten til å fotografere en vannråpe fra en istapp i det den passerte tuppen på en annen istapp.

Årsmøtet i 1987

Det første årsmøtet til Foreningen Våre Rovdyr ble avviklet på Norsk Skogbruksmuseum på Elverum den 27.3.1987. Interimstyrets formann Paul Granberg ønsket velkommen og orienterte om bakgrunnen for dannelsen av foreningen. Roar Solheim ble valgt til ordstyrer og Jon Bekken til referent (Bekken 1987). Sistnevnte hadde fungert som kasserer i løpet av 1986. Av de åtte som hadde sittet i interimstyret i 13 måneder fulgte fem med videre. Det var Paul Granberg, Jon Opheim, Jon Bekken, Irene Tjørve og Bjarne Enger. Med i det første ordinære styret, som ble valgt for to år, kom Hilde Aaseth fra Jessnes og Roar Solheim fra Hamar/Oslo. De fire vararepresentantene fram til 1989 ble Even Tjørve, Arne Flor fra Arendal, Bjørn Tore Bækken fra Trysil og Håkon Sætre fra Trysil. Valgkomiteen med Viggo

Ree, Jon Østeng Hov fra Ålen og Hans J. Engan fra Tynset ble gjenvalgt for denne perioden – med Geir A. Sonerud fra Hamar/Oslo som vararepresentant. Ole-Johnny Myhrvold ble gjenvalg som revisor. Formannen i Foreningen Våre Rovdyr, Gösta Sandström, hilste fra nabolandets rovdyrinteresserte og fokuserte litt på disse artenes framtidsmuligheter i det skandinaviske naturmiljøet. Etter pausen holdt vitenskapelig assistent Geir A. Sonerud ved Universitetet i Oslo et lysbildekäseri om dagrovfugler, ugler og mår og deres forhold til moderne skogbruk.

Andre begivenheter i 1987

Blant viktige hendelser i løpet av 1987 var Foreningen Våre Rovdyrs representasjon under den svenske søsterorganisasjonens årsmøte i Folkets Hus i Karlstad den 26.4. Der deltok Paul Granberg og Hilde Aaseth. Paul orienterte om den norske feltinnsatsen i ulveområdene på Finnskogen og brakte en hilsen til forsamlingen fra foreningen i vest. Han takket spesielt for all hjelp Foreningen Våre Rovdyr

hadde sørget for gjennom sitt høringsvar vedrørende den norske rovdyrlandsplanen (Anonym 1987e).

Den 2.8.1987 ble det arrangert et åpent ulvemøte i Folkets Hus i Charlottenberg i Sverige. Et stort antall mennesker fra både Sverige og Norge hadde møtt opp. I panelet var det debattanter fra begge sider i ulvedebatten. Ordstyrer var Åsnes-ordfører Hans Didrik Bakke. Fra Foreningen Våre Rovdyrs styre stilte Bjarne Enger og Paul Granberg, mens Håkan Eles representerte søsterforeningen i øst. Blant ulvemotstanderne deltok bl.a. Bjarne Fjeldseth fra Østre Hedmark vilt- og miljøforening og Ivar Mysterud. Sistnevne innledet møtet med et omfattende foredrag. Han formulerte seg så voldsomt og engasjerende at eldre kvinner tok til tårene. Blant publikum var Viggo Ree, som benyttet anledningen til å ta ordet et par ganger fra talerstolen. Debattmøtet fikk betydelig omtale i pressen (Anonym 1987f, g, Bakken 1987, Viggen 1987).

Vill ulv på Langedrag i Nore og Uvdal, Buskerud i november 2001. Arten har eksistert i vårt land siden siste istid. Dens familieliv med streng rangordning har fascinert oss mennesker og blitt studert inngående. Ulven er viktig for et velfungerende økosystem ved at den påvirker atferden og evolusjonen til dens byttedyr. I dagens ulvedebatt fokuserer enkelte på at den skandinaviske bestanden har finsk-russisk opprinnelse og av den grunn er uønsket som art hos oss. Gjennom 1900-tallet ble det stadig færre dyr i vårt land på grunn av jakt. Men ulven forsvant aldri. Det ble påvist enkelt dyr, par og småflokker i Norge og Skandinavia hvert decennium på 1900-tallet. Gjennom tusenvis av år har ulver vandret også i vår del av Europa. Ulver har gått vestover fra Russland og Finland - og skandinaviske dyr har forflyttet seg østover. Det skjer også i dag. Etter hvert som stadig flere ulver ble skutt i Norge gjennom 1900-tallet var det naturlig at innvandringen mot vest ble den dominerende. Derfor ble den skandinaviske forekomsten gradvis dominert av finsk-russiske innvandrere. Det samme fenomen ser vi hos en rekke arter. Eksempelvis har alle fjellrevene i Norge genetisk opprinnelse fra Russland. Foto: Arne Nævra.

Tidsskriftet

Foreningen Våre Rovdyrs medlemstidsskrift ble ikke overraskende kalt *Våre Rovdyr*. Det første heftet ble gitt ut våren 1987. Foreningens logo ble gjengitt på omslaget, mens omtale av den ble inkludert inne i heftet (Anonym 1987c). Styret hadde det redaksjonelle ansvar for utgivelsen, mens Irene Tjørve sto for lay-outen. Mot slutten i heftet ble interimstyret presentert. Her ble beklageligvis Knut Ola Bjørklund uteglemt. Det neste heftet i 1987 kom på forsommeren. Styret hadde ansvaret for utgivelsen, mens Irene Tjørve var oppført som redaktør og ansvarlig for lay-out. I *Våre Rovdyr* nr. 2/1987 var det en viktig artikkel om landsplanforslaget (Granberg 1987). På forsiden ble det gjengitt en tussj-tegning av flygende havørn laget av Viggo Ree. Hans illustrasjoner ble benyttet på samtlige forsider til og med 1999-årgangen. Irene Tjørve trakk seg som redaktør høsten 1987. Hilde Aaseth tok over dette arbeidet fra utgivelsen av *Våre Rovdyr* nr. 3/1987. Hun hadde redaktøransvaret for de fire årlige heftene til og med året 1996.

Ettertiden

Det har gått drøye 30 år siden Foreningen Våre Rovdyr ble etablert på Hamar i februar 1986. Arbeidsoppgavene og utfordringene fortsatte gjennom 1987 og de etterfølgende år. Rapport 30-skandalen, landbrukets rovviltplaner, en nordisk for-

valtningsmodell med ansvarsfordeling for de enkelte arter, ulveutsettingspåstander, ulike rovviltmeldinger, stortingsbehandlinger, ulverettsaker mot Staten, fjernsynsdebatter og deltakelser på rovviltssymposier i inn- og utland er blant de mange sakene foreningen har vært involvert i. Utallige telefonsamtaler, høringsbrev og e-poster har blitt ekspedert – oftest på kvelds- og nattetimer siden dette arbeidet i stor grad har blitt utført på idealistisk basis. I perioder har Foreningen Våre Rovdyr vært mer synlig i mediabildet enn i andre. Slikt varierer gjennom årenes løp.

Etter å ha tilhørt et miljø med mer enn 30 års foreningsinnsats for rovdirene kan det avslutningsvis være grunn til å komme med et par refleksjoner. Tankene går av og til tilbake til tiden like etter at Foreningen Våre Rovdyr ble stiftet i 1986. Det året var det ingen yngling i ulveflokkene på Finnsko-gen. Grunnen var at alfahunnen ble skutt sommeren 1985. Alfahunnens sørgmodige uling utover høsten sitter fortsatt sterkt og levende i erindringene. Under sporingene vinteren 1986/87 ble det ikke påvist mer enn tre dyr i området. Det var fasiten for hele Skandinavia. På dette tidspunktet var det fem foreninger i Norge og Sverige som arbeidet for utryddelse av ulv (jf. Anonym 1987d). Innen naturvernorganisasjonene var det en omfattende innsats for å redde disse tre dyrene – en kamp for at arten ikke skulle forsvinne fra skandinavisk

natur. Resultatet av bestrebelsene ser vi i dag. Nå er det nær et halvt tusen ulver i Skandinavia.

Samtidig opplever vi at norske myndigheter de siste tiårene har vedtatt en rovviltforvaltning der disse artene såvidt skal få reproducere seg innenfor avgrensede arealer. Ikke noe sted i Norge skal befolkningen få oppleve intakte økosystemer med en naturlig forekommende rovviltfauna. For ulvens vedkommende er målsettingen med maksimalt tre helnorske flokker så uanselig at det grenser til vanvidd. I realiteten har stortingsflertallet sørget for at arten i framtiden skal befinne seg på utryddelsens rand. Dermed er vi tilbake til 1700- og 1800-tallets stadium med forfølgelse, klappjakt, uvitenhet og dumskap. Våre politikere har vedatt en ulveforvaltning basert på hat, forakt og faunarasisme, og hvor hensynet til næringsinteressene går langt foran biologisk kunnskap. Arbeidsoppgavene og utfordringene for Foreningen Våre Rovdyr blir derfor betydelige i tiden som kommer.

Det er forstemmende å gå gjennom tilværelsen med frarøving av grunnleggende livskvaliteter. Men først av alt er det usigelig trist at det legges opp til at norsk naturs egenverdi aldri mer skal respekteres og ivaretas. Dermed er vi i Norge i ferd med å ødelegge en vesentlig del av vårt eget livsgrunnlag.

Ulvesporing i Kynndalen i Hedmark den 28.2.2009 – en stor og sjelden begivenhet for miljøbevisste og viltinteresserte mennesker. Slike naturopplevelser unner ikke Stortinget befolkningen. Med dagens ulveforvaltning basert på utryddelsesstrategi (jf. Ree 2007, 2012) skal denne delen av norsk fauna forbli en ubetydelighet i vår natur. Foto: Arne Flor.

Litteratur

- Anonym 1983. Forvaltning av de store rovdyr. *Panda-Nytt Nr. 1/2 1983*: [4].
- Anonym 1984a. Tre naturvernpriser. Verdens Villmarksfond: Nytt prosjekt og støtte for ulven. *Aftenposten morgenutg. 7.2.1984*: 32.
- Anonym 1984b. Ulven - Norges mest truede pattedyr skal nå endelig kartlegges. *Panda Nytt Nr. 1 1984*: 3.
- Anonym 1984c. Vern ulven i Norge - «Ulvens Venner». *Panda Nytt Nr. 2 1984*: [3].
- Anonym 1984d. Ulvene øker i antall. *Panda Nytt Nr. 2 1984*: [5].
- Anonym 1984e. Gaupa - vårt eneste ville kattedyr. *Panda Nytt Nr. 2 1984*: [6].
- Anonym 1985a. «Ta vare på våre siste ulver!». *Panda Nytt Nr. 2 1985*: 15.
- Anonym 1985b. Svensk-norsk samarbeid om rovdyrvern? *Panda Nytt Nr. 3 1985*: 23.
- Anonym 1986a. Verdens Villmarksfond: - Rovviltplanen et tilbakeskritt. *Aftenposten morgenutg. 11.2.1986*: 20.
- Anonym 1986b. Ny forening for truede rovdyr. *Hamar Arbeiderblad 10.4.1986*: 9.
- Anonym (Styrelsen) 1986c. Års-möte. *Information från föreningen Våra Rovdjur 3 (1)*: 3.
- Anonym (red) 1986d. - Hänt se'n sist. *Information från föreningen Våra Rovdjur 3 (1)*: 4-5.
- Anonym 1986e. Samarbete över grensen. *Information från föreningen Våra Rovdjur 3 (1)*: 34.
- Anonym 1986f. Press-stopp. *Information från föreningen Våra Rovdjur 3 (1)*: 34.
- Anonym 1986g. Vern ulven i Norge - «Ulvens Venner». *Information från föreningen Våra Rovdjur 3 (1)*: 34.
- Anonym (red) 1986h. Hänt se'n sist. *Information från föreningen Våra Rovdjur 3 (2)*: 7-8.
- Anonym 1986i. (Overskrift mangler - presentasjon og omtale av Foreningen Våre Rovdyrs "medlemsmärke".) *Information från föreningen Våra Rovdjur 3 (4)*: 3.
- Anonym (Styret) 1987a. Årsberetning for året 1986. Foreningen Våre Rovdyr. *Våre Rovdyr 1 (2)*: 4-5.
- Anonym 1987b. Vær på vakt! *Våre Rovdyr 1 (1)*: 24.
- Anonym 1987c. Vår logo. *Våre Rovdyr 1 (1)*: 24.
- Anonym 1987d. Hänt se'n sist. *Information från föreningen Våra Rovdjur 4 (1)*: 4-5.
- Anonym 1987e. Från Årsmötet. *Information från föreningen Våra Rovdjur 4 (2)*: 12-13.
- Anonym 1987f. Ulv. Skyt, grav og hold kjeft. *Indre Akershus Blad 3.8.1987*: 1, siste side.
- Anonym 1987g. Ulvemøtet: Rapporten et arbeidsuhell? Feil Paul Granberg. *Østlendingen 4.8.1987*: 7.
- Bakken, T. 1987. Verre enn ulv... *Glåmdalen 4.8.1987*: 21.
- Barth, E. K. 1971. Dagrovfugler og hubro endelig fredet. *Sterna 10 (3)*: 153-158.
- Bekken, J. 1987. Årsmøtet. Referat fra årsmøtet på Norsk Skogbruksmuseum 27.3.1987. *Våre Rovdyr 1 (2)*: 6-7.
- Bæk, Ø. 1984. Ikke lenger tvil - ulven er her. - Fast ulvestamme påvist i Trysil. *Hamar Arbeiderblad 22.5.1984*: 1, 9.
- Diesen, T. 1983. Ulven skal kartlegges. Ulven skal nå kartlegges. *Aftenposten morgenutg. 22.12.1983*: 1, 40.
- Diesen, T. 1984. Ulven er også et ålreit dyr... Ufarlig og fjern, hevder indianere som kjenner den. *Aftenposten morgenutg. 14.1.1984*: 22.
- Diesen, T. 1987. Forhatt og forfulgt. *Aftenposten morgenutg. 14.2.1987*: 12.
- Ekman, H. 2010. *Vargen den jagade jägaren*. Norstedts. 317 s.
- Engan, H. J. 1969. Rovviltfangst med gift. *Norsk Natur 5 (1)*: 14-16.
- Fjelstad, S. M. 1984. Sverre M. Fjelstad om ulven: *Panda Nytt Nr. 2 1984*: [1].
- Flor, A. 2014. Viggo Ree intervjuer Ingemar Brelin om ulv. <https://www.youtube.com/watch?v=SkgQ54VpQYI> (Varighet: 1:12:08.)
- Fosshheim, E. 1983a. Internasjonal reaksjon mot norsk ulve-vedtak. *Aftenposten morgenutg. 12.2.1983*: 11.
- Fosshheim, E. 1983b. Bjørn i nesten alle fylker - syv ulver. *Aftenposten morgenutg. 22.3.1983*: 14.
- Fosshheim, E. 1984. "Ulvens venner" ny forening. *Aftenposten morgenutg. 19.1.1984*: 16.
- Fosshheim, E. 1986a. Stor uenighet om ny forvaltningsplan: Skadedyr kan felles i nye rovdyrreservater. *Aftenposten morgenutg. 5.2.1986*: 32.
- Fosshheim, E. 1986b. Naturvernforbundet: - Rovdyrplanen er en skandale! *Aftenposten morgenutg. 6.2.1986*: 20.
- FVRs styre 2006. FVR gratulerer. Rovviltprisen 2006 til Hans J. Engan. *Våre Rovdyr 20 (2)*: 35.
- Gierløff, C. 1939. *Skogen og jakten. To norske skogsfolk og storjegere og noen av deres samtidige*. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo. 287 s.
- Granberg, P. 1981. Hedmarks-ulven - et liv i det skjulte? *Norsk Natur 17 (3)*: 82-83.
- Granberg, P. 1983. Kan vi stole på vår viltadministrasjon? *Norsk Natur 19 (4)*: 123.
- Granberg, P. 1987. Rovdyrplanen på høring. *Våre Rovdyr 1 (2)*: 9-17.
- Haga, A. & Schei, P. J. 1982. Fuglelivet og lovgivningen. Utvikling av regler om jakt/fangst og fredning. S. 65-82 i: Suul, J. (red.) 1982. *Norsk Ornitologisk Historie. Norsk Ornitologisk Forening 1957-1982*. Norsk Ornitologisk Forening, Trondheim. 168 s.
- Hagen, Y. 1952. *Rovfuglene og viltpleien*. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo. 603 s.
- Harbo, H. 1984. Tre ulver til. *Aftenposten morgenutg. 18.1.1984*: 56.
- Hedberg, L. 1986. Från Våra Rovdjurs möte. *Information från föreningen Våra Rovdjur 3 (4)*: 10-13.
- Holtet, E. K. 1983. Vegårshei-ulvens skjebne avgjøres torsdag: Regjeringen avgjør - ulvejakt eller ikke. *Aftenposten morgenutg. 22.3.1983*: 14.
- luell, B. 1985a. Rovdyrforvaltning og tamdyrhold i Norge. *Panda Nytt Nr. 2/1985*: 10-11.
- luell, B. 1985b. Petter og ulvene. *Panda Nytt Nr. 2 1985*: 16-17.
- luell, B. 1985c. Junior-sidan. Petter og ulvene. *Information från föreningen Våra Rovdjur 2 (4)*: 24.
- luell, B. 1985d. Juniorsidene. Gaupe-treff! *Panda Nytt Nr. 4 1985*: 6.
- luell, B. 1986. Junior-sidan. Gaupe-treff! *Information från föreningen Våra Rovdjur 3 (2)*: 34.
- Johnsen, S. 1928. Rovdyr- og rovfuglstatistikken i Norge. *Bergens Museums Årbok 1929*. Naturvidenskapelig rekke Nr. 2.
- Klarström, G. 1985. "Samarbetsgruppen". *Information från föreningen Våra Rovdjur 2 (3)*: 22.
- Kolstad, M., Kvam, T., Mysterud, I., Sørensen, O. J. & Wikan, S. 1984. Bjørnen (*Ursus arctos* L.) i Norge. Utbredelse og bestand 1978-1982. *Viltrapport 31* (Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk): 1-68.
- Kvam, T., Overskaug, K. & Sørensen, O. J. 1984. Jerven (*Gulo gulo* L.) i Norge. Utbredelse og bestand 1978-1983. *Viltrapport 32* (Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk): 1-76.
- L., J. A. = JAL [Jarl Albert Lundgren] 1986. Foreningen Våre Rovdyr. *Information från föreningen Våra Rovdjur 3 (2)*: 25-26.
- L., J. A. = JAL [Jarl Albert Lundgren] 1987a. Bjørn, jerv og ulv i Norge. Den norske rovdjursplanen. *Information från föreningen Våra Rovdjur 4 (1)*: 26-31.
- L., J. A. = JAL [Jarl Albert Lundgren] 1987b. Litteratur-hörmän. *Information från föreningen Våra Rovdjur 4 (1)*: 39.
- Lundgren, J. 1986a. Press-stopp. Viktigt. *Information från föreningen Våra Rovdjur 3 (1)*: 16.
- Lundgren, J. 1986b. Bjørn, jerv og ulv i Norge. *Information från föreningen Våra Rovdjur 3 (3)*: 17-23.
- Lundgren, J. 1987. SNF tar nya tag! *Information från föreningen Våra Rovdjur 4 (3)*: 7.
- Moen, R. A. 1982. 3-5 ulver. Ulveeksperten i Ulvådalen. «Ring meg om ulv». Spor fra Engerdal og Trysil. *Østlendingen 23.1.1982*: 1, 3.
- Moen, R. A. 1986. Eget talerør for rovdyrene. *Østlendingen 10.4.1986*: 7.
- Myrberget, S. 1968. Bør vi få en landsplan for de store rovdyrene? *Norsk Natur 4 (1)*: 26-30.
- Myrberget, S. 1969a. Den norske bestand av ulv, *Canis lupus* (L.). The Norwegian Population of Wolf, *Canis lupus* (L.). *Meddelelser fra Statens viltundersøkelser 2. serie, nr. 32*: 1-17.
- Myrberget, S. 1969b. Ulvens status i Fennoskandia. *Naturen 93*: 160-172.
- Myrberget, S. 1974. Internasjonalt arbeid for vern av ulven. *Norsk Natur 10 (1)*: 22-23.
- Myrberget, S. 1978a. Ulven i Norge. *Norsk Natur 14 (4)*: 109-111.
- Myrberget, S. 1978b. Internasjonalt ulvemøte. *Norsk Natur 14 (5)*: 148-150.
- Myrén, J., Hällström, P., Söderberg, T. & Hedberg, L. 1986. Från Årsmötet. *Information från föreningen Våra Rovdjur 3 (2)*: 21-23.
- Myrvang, B. 1982. Ulveforskeren fra Ulvådalen. *Hamar Arbeiderblad 23.1.1982*: 20.
- Norderhaug, M. 1972. Harvest and management of the polar bear in Norway. *IUCN Publ. New Series Suppl. Paper no. 35*: 66-78.
- Norderhaug, M. 1973. *Vern av ulven i Norden. Rapport til World Wildlife Fund i Norge og Norges Naturvernforbund Vedrørende møte om ulvens situasjon i Norden, Stockholm 2.3. 1973*. Notat datert 4. mars 1973. 8 s.
- Norderhaug, M. 1977. Ulven i Norden. *Norsk Natur 13 (1)*: 7.
- Nordström, M. 1983. Vegårshei-ulv kan bli skutt. Vegårshei-ulv skal felles. *Aftenposten morgenutg. 25.3.1983*: 1, 4.
- Nyhus, M. 1986. Rovdyrforkjemperne kvesser klørne. Foreningen Våre Rovdyr ble presentert på Norsk Skogbruksmuseum den 9. april i år. *Sau og Geit 39 (3)*: 142.
- Rasch, H. 1862. *Bidrag til Norges Rovdyr og Rovfuglestatistik*. Særskilt Aftryk af Videnskabsselsk. Forhandlinger for 1861. Christiania.
- Ree, V. 1987a. Forhatt og forfulgt. *Norsk Natur 23 (1)*: 4-10.
- Ree, V. 1987b. Hatad och förföljd. Vargens situation i Skandinavien efter fridlysningen. *Sveriges Natur 78 (4)*: 2-15.
- Ree, V. 1992. Bløffen om bjørnen. Kommentar til Norges forvaltning av en direkte truet dyreart. *Fauna 45 (4)*: 224-227.
- Ree, V. 1998. Litteraturoversikt 1987-98. Referanser til publiserte arbeider i de 12 første årgangene av Våre Rovdyr. *Våre Rovdyr 12 (4)*: 188-246.
- Ree, V. 2006a. Et tilbakeblikk på ulveforekomsten i Hedmark og Värmland/Dalarna på 1970- og 1980-tallet. *Våre Rovdyr 20 (4)*: 100-103.
- Ree, V. 2006b. 20 år. FVR 1986-2006. Forhatt og forfulgt. Ulvens situasjon i Skandinavia etter fredningen. *Våre Rovdyr 20 (4)*: 116-124.
- Ree, V. 2007. Ulvens historie i Norge. Utryddelsesprosessen mot vår mest truede pattedyrart er i dag nesten like omfattende som i tidligere århundrer. *Våre Rovdyr 21 (4)*: 102-107.
- Ree, V. 2008. Rovdyrprisen 2008 til Magne Midttun - en foregangsperson gjennom tiår for det klassiske naturvernet inkludert arbeidet for våre rowiltarter. *Våre Rovdyr 22 (2)*: 36-39.
- Ree, V. 2012. Siste utspill om utryddelse av ulv i Norge. Senterpartiet tilkjenner nok en gang faunarasisme og sitt sanne ansikt. *Våre Rovdyr 26 (3)*: 80-83.
- Sandström, G. 1985. Vi måste samarbeta. *Information från föreningen Våra Rovdjur 2 (4)*: 4.
- Sandström, G. 1986. Avskryvart. *Information från föreningen Våra Rovdjur 3 (2)*: 6.
- Sandström, G., Klarström, G., Larsson, H.-O., Lundgren, J., Myrén, J., Norderup, C.-G. & Olsson, O. 1987. Verksamheten 1986. Verksamhetsberättelse Föreningen Våra Rovdjur 1986. *Information från föreningen Våra Rovdjur 4 (2)*: 8-11.
- Sandström, G. & Lundgren, J. 1987: Yttrande från Föreningen Våra Rovdjur med anledningen av "Forslag till landsplan for forvaltning av bjørn, jerv og ulv i Norge". S. 26-28 i: L., J. A. = JAL [Jarl Albert Lundgren] 1987a. Bjørn, jerv og ulv i Norge. Den norske rovdjursplanen. *Information från föreningen Våra Rovdjur 4 (1)*: 26-31.
- Sandström, G., Myrén, J., Norderup, K.-G., Klarström, G., Larsson, H.-O., Olsson, O. & Lundgren, J. 1986. Verksamheten 1985 utdrag ur verksamhetsberättelse för Föreningen Våra Rovdjur. 1985. *Information från föreningen Våra Rovdjur 3 (2)*: 4.
- Statistisk Sentralbyrå 1978. Jaktstatistikk 1846-1977. *Norges Offisielle Statistikk A 955*: 1-195.
- Swenson, J. E., Sandegren, F., Wabakken, P., Bjärvall, A., Söderberg, A. & Franzén, R. 1994. Bjørnens historiske og nåværende status og forvaltning i Skandinavia. *NINA Forskningsrapport 53*: 1-23.
- Søbye, E. 2001. Rovdyrstatistikk 1846-2000. "Halerne var afstudsede". *Våre Rovdyr 15 (2)*: 48-59.
- Sørensen, O. J. & Kvam, T. 1985. Rovviltprosjektet 1980-84. *Panda Nytt Nr. 2 1985*: 8-9.
- Sørensen, O. J., Kvam, T., Wabakken, P. & Landa, A. 1986. Ulven (*Canis lupus* L.) i Norge 1948-1984. *Viltrapport 33* (Direktoratet for naturforvaltning): 1-94.
- Viggen, S. 1986. Bygdemiljø og rovilt debatteres på Natura 86. *Østlendingen 2.6.1986*: 17.
- Viggen, S. 1987. Het ulvehøst. Ulverabalder til Nordisk Råd. Sagt om ulven. *Østlendingen 3.8.1987*: 1, 3.
- Vaag, A. B. 1983. Forvaltning av de store rovdyr. *Panda-Nytt Nr. 1/2 1983*: [4-6].
- Vaag, A. B., Haga, A. & Granstuen, H. 1986: Forslag til landsplan for forvaltning av bjørn, jerv og ulv i Norge. *Viltrapport 39* (Direktoratet for naturforvaltning): 1-162 + vedlegg.
- Wabakken, P., Bjärvall, A., Franzén, R., Maartmann, E., Sandegren, F. & Söderberg, A. 1992. Det svensk-norske bjørneprosjektet 1984-1991. *NINA Oppdragsmelding 146*: 1-45 + vedlegg.

Det var stort å oppleve folkehavet med alle aldersgrupper representert foran Stortinget – og vite at alle møtte opp for ulven! Foto: Lennart Fløseth.

Appellant, initiativtaker og arrangementsansvarlig Marianne Mikalsen og appellant Berit Lind i Foreningen Våre Rovdyr lytter her til dagens mange og flotte appeller. Foto: Lennart Fløseth.

Venstres Ola Elvestuen, som også er leder av Stortingets energi- og miljøkomité, holdt en flott appell hvor han lovet at partiet skal jobbe for ulven, og han sendte samtidig hard kritikk til sine kollegaer på Stortinget. Foto: Lennart Fløseth.

Historisk massemønstring for ulv

Lørdag 15. oktober 2016 var det duket for den største massemønstring vi har hatt for ulv i Norge noen gang! "JA til ulv i norsk natur! NEI til Stortingets utrydningspolitikk" lød parolen!

Av: Berit Lind

Det var godt over 3000 mennesker som hadde møtt frem foran Stortinget denne lørdagsformiddagen. Engasjementet var stort blant de tilstedeværende og hele 19 staselige appellanter hadde mange viktige argumenter i sine appeller. Forskere, representanter for mange ulike miljøvernorganisasjoner og ledere av politiske partier for ulv holdt sine appeller.

Pressen var tungt tilstede. Både *NRK Dagsrevyen*, *TV 2*, *Aftenposten*, *Nationen* og en rekke andre aviser dekket begivenheten.

Det spesielle bak dette storstilte arrangementet er at det sto tre privatpersoner – alle uten tilknytning til noen forening. Dette var Marianne Mikalsen, Aga Zakoscielna og Anders Rinvoll. Sistnevnte hadde ansvar for det tekniske. Jentene hadde påtatt seg ansvaret for å få hele arrangementet opp «å gå». De representerer faktisk folket, opinionen! Dette er et viktig signal også til våre politikere. Det skal mye hardt arbeid til for å gjennomføre et slikt vellykket arrangement. Imidlertid så har FVR og de fleste andre miljø- og naturvernorganisasjonene

støttet dette arrangementet økonomisk. Så tusen takk til Marianne Mikalsen, Aga Zakoscielna og Anders Rinvoll for et fantastisk initiativ, og en svært vellykket massemønstring. Takk for at dere sier et høyt og rungende ja til ulv i norsk natur. Og for at dere sier nei til Stortinget og regjeringens destruktive ulvpolitikk.

Nå må vi holde på engasjementet de nærmeste ukene og månedene. Når vi står sammen, og når vi er så mange, er vi sterke og blir også lyttet til!

Bakgrunn for massemønstringen og det store engasjementet

I juni 2016 vedtok Stortinget et nytt bestandsmål for ulv i Norge. Stortingsflertallet gikk inn for følgende bestandsmål: 4-6 ynglinger per år, hvorav 3 skal være helnorske. Også ynglinger utenfor ulvesonen teller med. Ynglinger i grenserevir skal telle med på en faktor på 0,5. Vedtaket innebar en reduksjon i bestandsmålet sammenliknet med hva regjeringen hadde

foreslått. Klima- og miljøminister Vidar Helgesen presiserte i brev av 26. mai 2016 til Stortinget at et redusert bestandsmål ville være tvilsomt i forhold Bernkonvensjonen. I brevet skrev Helgesen følgende til Stortinget: «Jeg mener måltallet som foreslås nå vil senke Norges ambisjonsnivå for ulv noe. Gjennomsnittlig bestandstall siden 2009 er om lag 5 ynglinger, dersom grenserevir teller med en faktor på 0,5. Hvis det nye måltallet skulle medføre en faktisk bestand på den nedre grensen på 4 ynglinger inklusiv grenserevir, ville det innebære en reduksjon sammenliknet

med den faktiske ulvbestanden slik vi har forvaltet den de senere år. Min beste forståelse av Bernkonvensjonen er altså at en lavere nedre grense på bestandsmålet enn dagens faktiske bestand vil være tvilsomt i forhold til konvensjonen. Som påpekt gir imidlertid ikke Bernkonvensjonen detaljerte føringer. For Regjeringen har det imidlertid vært viktig å «fremme forslag som ikke vil gi grunnlag for spørsmål om samsvar med konvensjonens ordlyd og formål.»

En engasjert Rasmus Hansson fra Miljøpartiet De Grønne. En tordnende appell som ikke levnet tvil om at MDG står på ulvens side. Også Rasmus rettet sviende kritikk til alle partier som svikter ulven!
Foto: Lennart Fløseth.

Harald Kryvi, professor i biologi, UiB, holdt en flott appell hvor han lurte på om våre beslutningstakere sov i timen i forhold til manglende forståelse for og betydningen av en intakt natur - og hva slags Norge vi planlegger å overlevere til våre barnebarns barn!
Foto: Viggo Ree.

Norsk Ornitologisk Forening var representert ved Morten Ree som tok opp viktig samspill mellom rovdyr/ulv og kongeørn, og hvordan dette påvirker naturen.
Foto: Viggo Ree.

Nina Jensen, generalsekretær i WWF, ga også en intens appell for konsekvensene av å utrydde hele 47 ulver fra norsk natur!
Foto: Viggo Ree.

Storingsflertallet valgte på tross av advarselen fra klima- og miljøministeren å vedta bestandsmålet på 4-6 ynglinger

Sentralt i Bernkonvensjonen står samarbeid mellom stater som forvalter felles bestander av arter beskyttet av konvensjonen. Norge forvalter den skandinaviske ulvebestanden i fellesskap med Sverige. Den 29. september ble lisensfelling av ulv i den svenske delen av bestanden fastsatt. Svenske myndigheter har fastsatt en lisensfellingkvote på til sammen 24 individer (4 familiegrupper) ut fra en bestand på 340 helsvenske ulver. Rovviltmyndene i Norge har som kjent vedtatt lisensjakt på 47 ulver ut fra en bestand på 68 ulver. Antall ulver, 68, er de individene som ble dokumentert av Rovdata vinteren 2015/16. Forskjellen i tilnærming er slående og vitner ikke om felles forvaltning av en truet bestand begge land er internasjonalt forpliktet til å beskytte. Usikkerheten som er knyttet til dette lave måltallet i forhold til våre internasjonale forpliktelser bør gjøre at vedtak om lisensfelling må ta sikte på å ligge

høyt i bestandsmålintervallet.

Klima- og miljødepartementet har pekt på to andre forhold som gjør at forvaltningsmyndighetene bør legge seg høyt i intervallet i bestandsmålet. Forholdene som betyr at forvaltningsmyndighetene bør velge å ligge høyt i bestandsmålet er hvis innvalsnivået i bestanden er høyt, og at det fremdeles foregår ulovlig jakt. Rovviltforskriften sier følgende om når forvaltningen bør velge å ligge høyt i bestandsmålintervallet: «Forhold som omfanget av ulovlig felling og innvalsnivå vil være viktige i vurderingen av om man skal legge seg høyt eller lavt innenfor intervallet.»

Både i Slettås- og i Letjennareviret er lederhannene såkalte F2-individer. De er barnebarn av finsk-russiske immigranter. I Julussareviret lever Norges eneste F1-ulv, og sammen med F2-individene i Letjenja og Slettås er disse noen av de genetisk viktigste ulvene i Norge. Hvor viktig nye gener fra innvandrerulver er for bestanden er dokumentert her: [http://rovdata.no/Nyheter/Nyhetsartikkel/ArticleId/4125/Avkom-av-](http://rovdata.no/Nyheter/Nyhetsartikkel/ArticleId/4125/Avkom-av-immigrantulver-lykkes-bedre.aspx)

[immigrantulver-lykkes-bedre.aspx](http://rovdata.no/Nyheter/Nyhetsartikkel/ArticleId/4125/Avkom-av-immigrantulver-lykkes-bedre.aspx). Dette er ikke diskutert i faggrunnet fra Fylkesmannen, noe som er særdeles oppsiktsvekkende. Skyting av de genetisk viktigste ulvene vil kunne ha direkte negativ effekt på ulvens levedyktighet. I tillegg er det stor fare for at man risikerer å skyte Norges eneste F1-ulv i Julussareviret. Reviret grenser tett til både Osdalen-, Letjenja- og Slettåsreviret. I verste fall risikeres utryddelse av alle de genetisk viktige ulvene vi har i Norge! Dette vil igjen ha direkte negativ effekt på artens levedyktighet i vårt land.

Familiegruppa i Østmarka er allerede ødelagt (begge alfadyrene er skutt, høsten 2015 og vinteren 2016). Dette nevnes, men er ikke tatt hensyn til i saksframlegget. Det må vektlegges i betydelig grad. Per 1. november 2016 er det registrert kun ett dyr igjen i Østmarka.

Den allerede vedtatte lisenskvoten utenfor ulvesona i Region 4 og 5 er foreløpig satt til 13 ulver. Dette utgjør hele Osdalsflokkene samt fem enkeltdyr. I saksdokumentene vurderes overhodet ikke denne allerede

Vel blåst! Alt klaffet og en glad gjeng takker for en historisk lørdag foran Stortinget - for ulven! Vi takker disse ildsjelder for et fantastisk gjennomført arrangement!
Foto: Vidar Svarttjernet.

svært høye vedtatte lisenskvoten på ulv i regionen. I tillegg har andre rovviltregioner satt egne lisenskvoter på til sammen 10 dyr, hvilket betyr at totalt 47 ulver er foreslått skutt i forbindelse med lisensjakten 2016/2017, noe som er svært alvorlig for en kritisk truet ulvestamme i Norge.

Argumentet for å skyte ut Osdalsflokkene (utenfor sonen) samt Letjenja-, Slettås- og Kynnaflokkene er at disse familiegrupper kan utgjøre et stort skadepotensiale. Merk da følgende: De siste 6 år er det utbetalt erstatning for totalt 10 sauer innenfor leveområdet til de 4 familiegruppene som rovviltmyndene har vedtatt å utrydde. Det er i snitt 2 sauer pr. år. Det er rett og slett ikke noe argument å kalle det for et skadepotensiale. I 3 av ulveflokkene er det overhodet ikke erstattet sau tapt til ulv i de siste 6 år og FVR mener derfor at vedtaket om utryddelse av disse flokkene må stoppes. I tillegg er dette flokker som lever innenfor en minimal ulvesone, der ulven skal ha et strengt vern!

Status etter ulvemønstringen 15. oktober 2016

Mandag 31. oktober 2016 behandlet Rovviltmynd region 4 og 5 Oslo Akershus og Hedmark klagene på vedtaket om utryddelse av 24 ulver innenfor ulvesonen som disse nemndene vedtok 16. september 2016. Til tross for massiv kritikk og klager på vedtaket fra FVR og en rekke andre naturvernorganisasjoner, pluss et opprop mot vedtaket på 66 500 underskrifter som ble levert til klima- og miljøminister Vidar Helgesen 12. oktober, valgte rovviltmyndene i region 4 og 5 arrogant å overse alle klagene.

Nå ligger derfor hele avgjørelsen og ansvaret hos klima- og miljøminister Vidar Helgesen. Vi venter spent og håper at Helgesen tar det ansvar man skal forvente av en miljøminister. Vi forventer at han stopper utryddingspolitikken og sparer alle de 4 ulveflokkene, hvorav den ene utenfor ulvesonen.

Siden det ble bestemt at rovviltforliket skulle opp til ny vurdering med nye

bestandsmål for ulv og ulvesone har FVR sammen med WWF og Naturvernforbundet spilt inn krav om at Norge minst må ha 15 helnorske familiegrupper av ulv, pluss grenseflokker, for at Norge skal klare å få en levedyktig ulvebestand.

Dette står i sterk kontrast til den rovdyrpolitikk som Stortinget og rovviltmyndene nå utøver. Det er en utpekulert masseutryddelse det nå legges opp til! Dette er en utvikling som går på tvers av folkets mening og demokratiske prinsipper. Det er ikke akseptabelt at et mindretall av særinteresser på Stortinget og i regjeringen skal bestemme hvor mange ulv vi skal ha i dette landet!

Vi må håpe og tro at den massive oppmerksomhet og påtrykk fra denne massemønstringen, samt de store reaksjoner som har kommet inn via klagebrev og opprop fra Norge og resten av verden, vil føre frem! Det er nå slaget om ulven står - og dessuten norsk natur!

Her holder Viggo Ree, i svart jakke, sitt innlegg på årsmøtet. Foto: Ingvild Elise Ihle

Årsmøtet 2016 vel overstått

Årets årsmøte ble arrangert i Elverum på Scandic Elgstua lørdag 21. mai. Det var fint å se så mange forkjempere for det vi tror på samlet på et sted! Rundt 40 personer hadde møtt opp for å snakke sammen og høre hva som har skjedd det foregående året for Foreningen Våre Rovdyr.

Styreleder Lennart Fløseth gjennomgikk årsmelding, mens daglig leder Ingvild og rådgiver Berit Lind supplerte om arbeidet som har blitt gjort. Vi øker medlemstallet sakte, men sikkert. Spesielt merker vi pågang av nye medlemmer når rovdyr er i media. Samarbeidet med de andre miljøvernorganisasjonene, spesielt med WWF og Naturvernforbundet, fungerer bedre og bedre. Vi oppdaterer hverandre og fronter felles saker mot sentrale myndigheter. Samtidig opplever vi et større og større engasjement fra våre medlemmer omkring rovdynens situasjon. Poster og innlegg på facebook får stor tilslutning, og tallet på følgere har økt drastisk det siste året.

Vår informasjonskonsulent Viggo Ree kom også med noen ord om foreningens historie, ettersom vi fyller 30 år i år. Interessen fra salen og andre bidragsytere var

stor i det Viggo fortalte om morsomme og merkelige hendelser opp igjennom foreningens tid.

Til slutt hadde vi foredragsholder Petter Wabakken til å fortelle om sitt forskningsarbeid med rovdynene. Wabakken fortalte om sin oppstart som rovdryrforsker, sin tid ute i felten og prosjekter han har arbeidet med. Han kom også med ulike synspunkter på arbeidet som skjer i foreningen, både på godt og vondt. Wabakken var klar på at vi er helt avhengig av forskning for å kunne bekrefte eller avkrefte myter eller andre synspunkter som framsettes fra ulike parter.

Vi avsluttet årsmøtedagen med en bedre middag på hotellets restaurant. Det var for anledningen bestilt lokal mat, i håp om å bidra til et bedre miljø og natur med plass til rovdyr.

Søndag 22. mai var vi klare for guidet tur til et bjørnehi. Det hadde mange sett fram til, og denne utfukten kan man lese mer om i denne tidsskriftutgaven.

Vi håper på et like godt oppmøte på neste årsmøte. Tusen takk for engasjementet!

FØLGENDE REPRESENTANTER BLE VALGT PÅ ÅRSMØTET 2016

Styrerepresentanter i FVR er på valg annet hvert år - mens vararepresentanter, revisor og medlemmer i valgkomiteen er på valg hvert år.

Styremedlemmer:
Lennart Fløseth - gjenvalg
Erling Mømb - gjenvalg
Christin Valsjø - gjenvalg

Espen Rolv Dahl - ikke på valg
Rune Karlsen - ikke på valg
Morten Ree - ikke på valg

Vararepresentanter:
Toril Andresen - gjenvalg
Tor Arild Esperås - ny
Tom Olav Trydal - ny
Bjerg Eva Öhlin - gjenvalg

Revisor:
Aud Kjønsvik - gjenvalg

Valgkomité:
Arne Flor - gjenvalg
Burny Iversen - gjenvalg
Geir Sjøli - ny

To personer forlot styret den 21.5.2016: Kay-Arne Glitre og Berit Helberg. En person forlot valgkomiteen: Viggo Ree.

Fra venstre står styremedlem Christin Valsjø, rådgiver Berit Lind, daglig leder Ingvild Elise Ihle, vikarierende rådgiver Anne Sørensen og varamedlem Toril Andresen. Foto: Lennart Fløseth.

Middagen skal snart være servert. Fra venstre medlem Olav Høidal, som forøvrig leste dikt under middagen, foreningens første formann Paul Granberg og gjemt bak Paul sitter Rune Bjørnstad. På høyre side av bordet bakerst i bildet sitter fagskonsulent Arne Flor, deretter informasjonskonsulent Viggo Ree og på enden daglig leder Ingvild Elise Ihle. Foto: Lennart Fløseth.

En kopp kaffe er godt å få i pausen. I grå genser midt i bildet står foreningens nye varamedlem Tor Arild Esperås. Foto: Lennart Fløseth.

Finsk bjørn.
Foto: Paul Granberg.

Årsmøtehelgens ekskursjon

Av: Lennart Fløseth

Søndag 22. mai ble våre medlemmer først vist rundt på foreningens sted på Haugen i Julussdalen. Deretter dro et tyvetalls interesserte innover mot Fliskjølen i grensetraktene mellom Elverum og Trysil kommuner. Litt vest for Hagasætra parkerte vi bilene før vi bega oss oppover i terrenget videre vestover i gråværet, over store myrflater og gjennom vekselvis glissen og tett skog. Erling Mømb var vår erfarne guide og kjentmann. Han hadde fått et tips og riktige gps-koordinater om hvor ei binne og hennes to fjorårsunger hadde ligget i

hi denne vinteren. I april i år hadde de tre bjørnene blitt jaget vekk fra hiområdet få dager etter at de hadde kommet ut. En jeger og hans løse bikkjer hadde med vitende og vilje gått rett inn til hiet for å jage bjørnene vekk fra dette terrenget. Vedkommende ville vel ha terrenget for seg sjøl og dyrke sin hobby i fred utover sesongen. Vel, nok om det.

Etter ca. en kilometers gange innover nærmet vi oss tydeligvis maurtua som hadde vært bjørnenes hjem. I tuas omgi-

velser i vel 640 m.o.h kunne vi se spor etter rovdirene før vi fikk øye på sjølve hiet. Det var utallige klore- og bitemerker på trærne i dette terrenget, og idet vi kom gjennom et gransnar gjorde Erling oss oppmerksomme på at hiet akkurat da burde være innenfor synsvidde. Ganske riktig, koordinatene ga sitt entydige resultat om at vi nå sto tredve meter nord for hiet. «Ah, der er det, jo!», utbrøt Erling, nok en gang lettet over at teknologien hadde stått ham bi. Værgudene derimot lot det etter hvert yre, men det så ikke ut til å affisere rovviltturistene.

Foto: Lennart Fløseth.

Foto: Olav Høidal.

Foto: Olav Høidal.

Foto: Lennart Fløseth.

Foto: Lennart Fløseth.

Foto: Lennart Fløseth.

Foto: Olav Høidal.

Foto: Lennart Fløseth.

Flere av de skuelystne nærmet seg hiet med dyp respekt. Her skulle man ikke løpe rundt eller skrike – eller i vanvare ødelegge spor og opplevelsesverdier for andre. I ei gammel overgrodd maurtue hadde altså tre bjørner gravd ut ei grop sent i fjor høst – og klart å presse seg sammen på ei matte av granbar og mose. Der lot de seg snø ned og senket ambisjonsnivået og hjertefrekvensen for de neste drøye fire månedene. De bekymret seg neppe over den blåmerkede skiløypa som gikk parallelt med myrdraget 300 meter unna.

Så kom våren, det ble april og snøen var nå bløt og råtten og mildegradene hadde starta kampen mot Kong Vinter for fullt i det de stakk hodene ut for å ta del i den kommende barmarkssesong. De oppholdt seg nok de første dagene tett på hiet. En del skitruker og skitopper ble funnet få meter fra bjørnehytta. Skal vi dømme ut fra antall klore- og bitemerker høyt oppe i furutrærne i et steinkasts radius rundt hiet, har ungkrabatene vært svært så aktive og lekne før idyllen så brått ble brutt av faunarasisten.

Å få lov til å studere et slikt sted er veldig lærerikt, og gjevt var det nok også å kunne krabbe inn i hiet for enkelte. Som medlemmer i Foreningen Våre Rovdyr er man tydeligvis litt privilegert som kan få oppleve slikt. Hva kunne ikke slike opplevelser som dette ha bidratt til for menigmann, en stortingspolitiker, en barnehage eller en skoleklasse på tur?

Medlemsmøte i Moss

Av: Lennart Fløseth

Torsdag den 17. mars arrangerte Foreningen Våre Rovdyrs arbeidsgruppe i Østfold ved Helga Riekeles, Stein Karlsen, Dan Bendixen, Anne Rising og undertegete et medlemsmøte i aulaen på Hoppern skole i Moss. Foredragsholder var Ivar Johannes Knai, og det var selvfølgelig hans mange nærmøter med ulvene i Østmarka utenfor Oslo som sto på programmet da han innledet med ordene: «Ulven, stamfar til våre tamhunder og menneskets beste venn, har lett for å bli et kontroversielt tema blant folk, og meningene er sterke på både ja- og nei-siden i diskusjonen om vi skal ha ulv i Norge. Jeg er ikke i tvil om at Norge både skal ha og faktisk også trenger ulven i norsk natur. Plass burde vi ha nok av. Dyrearten hører naturlig til her fra gammelt av og vi har et byttedyrvolum som kan gi gode levevilkår for flere familieggrupper enn dagens naturfiendtlige rovdyrpolitikk har gitt rom for».

Knai er kjent fra flere filmminslag om hovedstadsulvene som er sendt i fjernsynet, ikke minst fra NRKs «Ut i naturen»-dokumentar «Ulvne kommer» av Ulf Myrvold i 2014. Han har dessuten holdt foredrag i flere sammenhenger, også i vår forening. Som naturfotograf, naturverner og jeger deltar han gjerne i diskusjoner i mediene der for eksempel ulvefrykt er et stadig tilbakevendende tema.

Foredragsholderen dro oss gjennom kvelden med glitrende naturbilder og spennende film av ulvene og artens hovedbyttedyr elgen. Møtet var ikke annonsert i aviser, men det var i forkant sendt ut informasjon om møtet på våre hjemmesider og på Facebook samt i brev form til foreningens medlemmer i Moss, Follo, Indre Østfold, Fredrikstad, Sarpsborg og Horten. Vel 30 framstøtte var nok litt under pari på en interessant kveld som denne, men Knai holdt oss i ånde fra halv sju til ni med sine betraktninger og store kunnskaper om ulven og friluftseladoradet Østmarka. Midtveis var det pause, og skoleelevene Sofia Elena Miracco og Lena Elise Janson stekte og serverte vafler samt kaffe og te.

Ivar Johannes Knai. Foto: Lennart Fløseth.

Helga Riekeles og Ivar Johannes Knai. Foto: Lennart Fløseth.

Børre Eliassen (1955-2016) til minne

Børre Eliassen under båttur på Svalbard den 3. september 2006. Foto: Burny Iversen.

Et trofast medlem av Foreningen Våre Rovdyr gikk ut av tiden i august i år. Børre Eliassen ble bare 61 år gammel, men hans engasjement for naturen og dyrelivet og positive framferd overfor sine medmennesker preget hans liv.

Børre ble født på Jessheim den 21. april 1955. Her tilbrakte han sine første år. Senere under barne- og ungdomstiden bodde Børre i Enebakk, hvor han fikk sin skolegang. I denne perioden ble Børre kjent med Roar Myhre, som tok han med på hundekjøring og fugleturer. Etter ungdomsskolen og yrkesskolen fikk han jobb på Bilens Eksosanlegg på Løren i Oslo.

Etter avtjening av førstegangstjenesten, som fant sted som grensesoldat i nord, var Børre tilbake i bilbransjen – i Enebakk. I 1978 var han en del av den første kontingenten med soldater som ble sendt til Libanon. Det preget Børre resten av livet, og senere reiste han dit to ganger som turist for å oppleve landet. Etter et kort arbeidsopphold i Enebakk var han tilbake i Bilens Eksosanlegg i Oslo. I 1996 ble han eier av bedriften. Den utvidet etter hvert med avdelinger på Lørenskog og Ski. Mang en venn av Børre var gjennom årenes løp innom firmaet for skifte av eksosanlegg, EU-godkjenning eller for å få utført reparasjoner.

I 1978 traff Børre Tone. De giftet seg i 1983 og fikk senere jentene Våril og Camilla. Børre delte sine friluftsinnteresser med barna og brakte de med på kanoutflukter i Østmarka og fisketurer. Det ble også mange fine opphold med familien på hyttene ved Bunnefjorden

og i Hallingdal. Sentralt i Børres liv var hunder, særlig var forholdet til den belgiske fårehunden Taco av stor betydning.

Børres fugleinteresse brakte han inn i arbeidet som Nordre Øyeren Fuglestasjon gjennomførte. Her ble han en god venn av Yngve Kvebæk og Morten Bilet. Det førte til at Børre kom med i rovdymiljøet. Han stilte på samlinger i Hedmark og dro på turer til Sverige for å oppleve bjørn. På utfluktene hadde Børre alltid med fotoutstyr. Ett av bjørnebildene hans prydet forsiden på *Våre Rovdyr* 3/2007. Han dro også til Svalbard og Tanzania for å studere naturen og dyrelivet. Børre var en raus person, og bidro flere ganger med økonomisk støtte til både Nordre Øyeren Fuglestasjon og Foreningen Våre Rovdyr.

Eget hus sto ferdig i Enebakk i 2010. På dette tidspunktet ble det klart at Børre hadde fått helsemessige utfordringer. Året etter sluttet han å arbeide. Alzheimersykdommen rammet Børre usedvanlig hardt. I 2014 måtte han flytte hjemmefra. Den siste fase av livet tilbrakte Børre på to institusjoner i Enebakk. På slutten kunne han verken gå eller snakke. Børre sovnet stille inn den 26. august 2016.

Børre ble begravet fra Enebakk herredstyre sal den 2. september. Våre tanker og medfølelser går først og fremst til Tone og de to døtrene for tapet av en kjær ektemann og familiefar.

Fred over Børres gode minne.

Morten Bilet
Burny Iversen
Viggo Ree

Jerven

– både rovdyr og åtseleter

Jerven omtales ofte som en beryktet predator på tamrein. Ny forskning fra våre nordligste fylker viser imidlertid at arten ofte spiser kadaver som den finner eller stjeler fra andre – i studieperioden drepte GPS-merkede individer kun en tredjedel av alle byttedyr de spiste.

Av: Jenny Mattisson og John Odden, Norsk institutt for naturforskning (NINA)

Jerven omtales gjerne i samme åndedrag som gaupe, brunbjørn og ulv. Man kan med jevne mellomrom se oppslag i media om beitedyr tatt av jerv, men hva spiser jerven og hvor ofte dreper den egentlig? I samarbeid med forskere fra Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) har vi fulgt 41 jerver med GPS-halsbånd i fire studieområder i det nordlige Skandinavia, i henholdsvis Nord-Trøndelag, Troms, Finnmark og Norrbotten. Studieområdene ble valgt for å representere ulike miljøer som jerven har tilhold i midtre og nordlige deler av Skandinavia. Det gjelder både av hensyn til klima, tetthet av byttedyr (inkludert tamrein), forekomst av andre rovdyr og så videre. På denne måten fikk vi mulighet til

å se hvordan ulike forhold påvirket dietten.

Spiste ofte tamrein

De 41 jervene ble fulgt intensivt i 2400 døgn. I disse periodene tok GPS-senderne minst en posisjon i timen, og sammen med lokale feltfolk besøkte vi mer enn 2000 posisjoner der vi mistenkte at det lå et kadaver. Ikke overraskende fant vi at tamrein er en viktig matkilde for jerv i nordlige Skandinavia (Fig.). Det var imidlertid stor variasjon mellom de ulike studieområdene. Mens tamrein utgjorde 87-95 % av dietten i de nordligste områdene, var tilsvarende tall 40 % for Nord-Trøndelag. I trønderfylket står elgkjøtt høyt på menyen, som

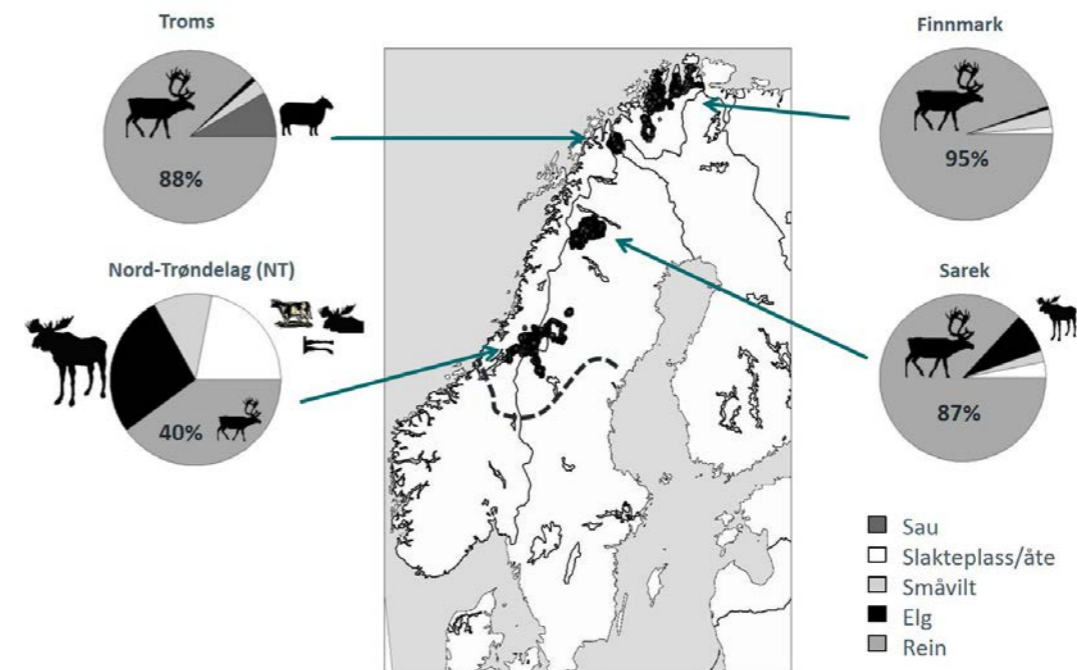
jerven får fra kadaver og slakterester fra jakt.

Åtseleter av rang

Et av de viktigste spørsmålene i studien var hvor ofte jerven drepte byttedyret selv og hvor ofte den spiste åtsler drept av andre dyr eller som var døde av andre årsaker. Vi fant her at jervene drepte omtrent en tredjedel av alle dyrene den spiste. Resten var åtsler som den fant.

Drepte flest reinkalver

Åtsler er en svært viktig matkilde både sommer som vinter, men vi fant stor variasjon mellom studieområdene. I Vest-

Figuren viser hvor vi har fulgt 41 jerver med GPS sendere i 2008-2014, og andelen av ulike fødemener i jervenes diett. I kategorien «småvilt» ligger hare, rype, skogsfugl, rødrev og uidentifisert fugl. Den sørlige grensen for reindriftsområdet er markert med en stiplet linje.

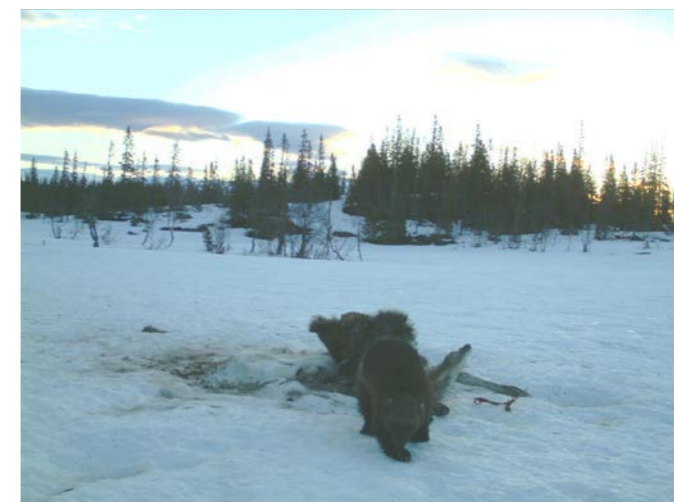

Foto: viltkamera.nina.no

Foto: viltkamera.nina.no

Lenke til artikkelen *Predation or scavenging? Prey body condition influences decision-making in a facultative predator, the wolverine finner du her: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ecs2.1407/full>*

Finnmark drepte jervene i større grad byttedyrene selv om sommeren. Denne høye drapstakten kan forklares med at det er større tetthet av rein og at reinkalvene var mindre i dette området på sommeren enn i noen av de andre studieområdene.

Av alle dyrene som jervene drepte selv, var det høyest innslag av reinkalver, som de tok under sommertidene. Dette viser at hvor mange tamrein jerven dreper avhenger av antallet rein og reinens kondisjon i området, samt tilgang på alternative matkilder. Høye tettheter av tamrein påvirker kalvenes kondisjon negativt, noen som øker jervens drapstakt på reinkalver sommerstid. Om vinteren var det lavere drapstakter på

rein enn om sommeren, og på vinteren var det ingen sammenheng mellom reinens kondisjon og hvor mange rein jerven tok. Dette bekrefter at jerven er en fleksibel jeger vinterstid og utnytter, fra jervens perspektiv, gunstige vær- og snøforhold for å ta rein.

Tilpasser seg matfatet

Mens tamrein viste seg å være det viktigste byttedyret for jerv i det nordlige Skandinavia, var det også en rekke andre matkilder på menyen som elgkadavre, smågnagere, krekling, multe og fallhorn fra hjortevilt. Det må presiseres at metodikken som er benyttet i mindre grad har fanget opp små

fødemener, som for eksempel smågnagere og bær.

I Nord-Sverige var gaupedrepte rein et svært viktig innslag i jervens diett, men dette viste seg å være mindre viktig i de norske studieområdene. Gaupedrepte rein utgjorde en relativt liten andel av jervens diett i Troms (14 %) og Finnmark (7 %) sammenlignet med i Nord-Sverige (36 %). Kun 31 av de 136 gaupedrepte reinene (og sau) som var tilgjengelige for merkede jerv ble besøkt av jerven (23 %). Dette er også en betydelig lavere andel enn i Nord-Sverige, der 68 % av gaupedrepte rein ble besøkt av en jerv.

NINA: Rovviltforvaltning på regionalt nivå, fungerer det?

Det er et misforhold mellom kravene om en svært presis forvaltning av de store rovdyrartene og de naturlige forutsetningene. Biologisk sett er de største utfordringene i rovviltforvaltningen knyttet til rammebetingelsene, og ikke hvem som tar avgjørelser. Rovviltnemndene befinner seg i et uklart farvann mellom forvaltning og politikk. Hvordan man ser på deres rolle, avhenger av hva man mener om rovviltpolitikken. Konfliktene handler i stor grad om hvordan landets arealer skal brukes, og opprettelsen av regioner og nemnder ser ikke ut til har endret konfliktnivået.

Forvaltningen av rovvilt har i lang tid vært preget av høyt konfliktnivå mellom ulike berørte parter og forvaltningen. Rovviltregioner med politisk oppnevnte rovviltnemnder ble etablert i et forsøk på å dempe konfliktene. Gjennom økt regional deltagelse i beslutninger som berører lokalsamfunnene ville man forankre beslutninger bedre og utvide forvaltningens kunnskapsgrunnlag. Rovviltforvaltningen består i dag i tillegg til nemndene av fylkesmennene, Miljødirektoratet og Klima- og miljøde-

partementet.

Norsk institutt for naturforskning (NINA) har hatt oppdraget med å evaluere den regionale forvaltningen og de regionale bestandsmålene for rovvilt. Evalueringen består av en naturvitenskapelig og en samfunnsvitenskapelig del.

Bestandsmålene er ikke opprettholdt

Bruken av eksakte bestandsmål for rovdyrartene har ikke fungert, spesielt ikke for jerv og gaupe. Det vil alltid være naturlige svingninger i rovdyrbestandene som gjør det nærmest umulig å forvalte på eksakte måltall for antall årlige ynglinger. Usikkerheter knyttet til forvaltning av rovdyrbestander er også større dess mindre bestandene er. Ansvaret som rovviltnemndene har for å opprettholde bestandsmålene på det nivået som Stortinget har fastlagt, er en umulig oppgave ut fra forutsetningene.

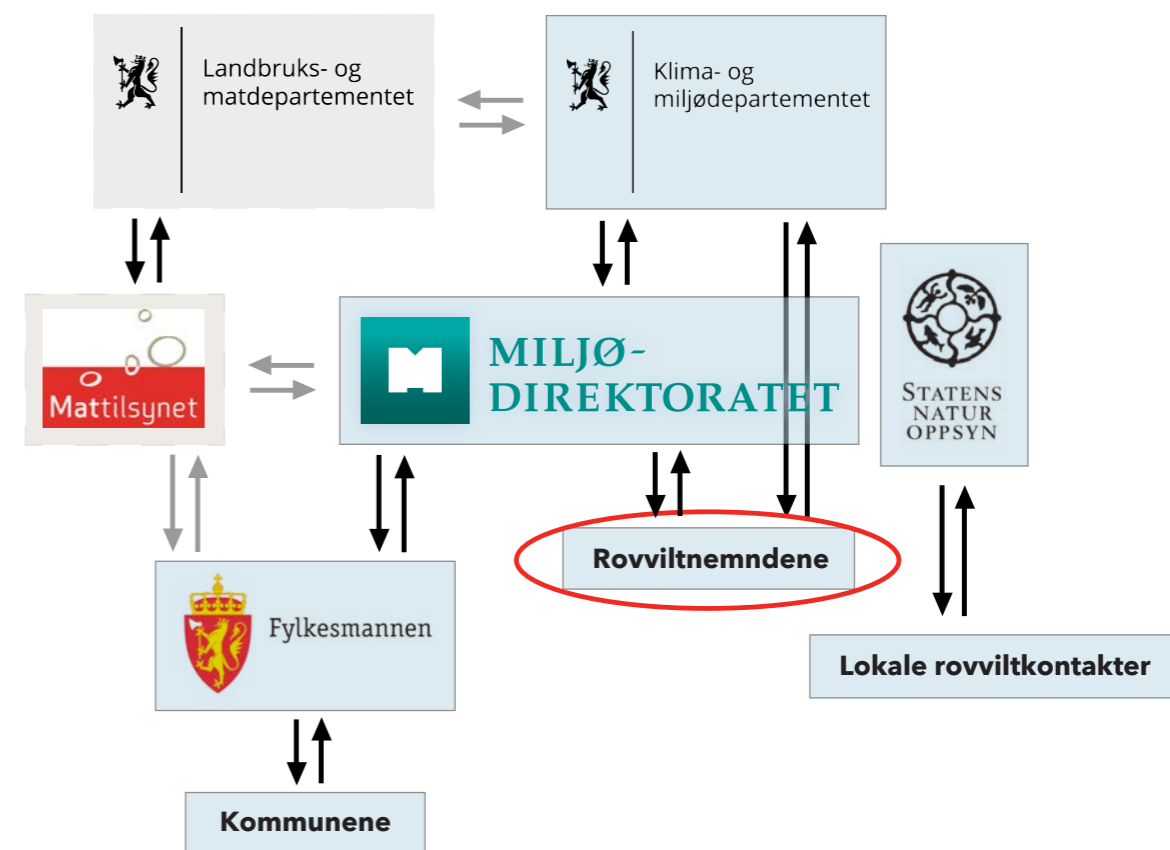
Større regioner, eller felles målsetninger og kvoter for flere regioner, vil bedre

forvaltningen. Vi anbefaler å omdefinere målsetningen fra et eksakt bestandsmål til et minimumsnivå, eller et intervall med minimums- og maksimumsmål.

Nytten av jakt som et verktøy for å regulere bestander av jerv, og til dels gaupe i nord, er i dag begrenset. I områder der jakten er ineffektiv vil det være behov for å institusjonalisere ekstraordinær felling som et verktøy for å regulere bestander, hvis man fortsatt skal betrakte bestandsmål både som minimums- og maksimumsmål.

Geografisk differensiering

Gjennom geografisk differensiering, såkalt soneforvaltning, skal man begrense skadene på husdyr og tamrein så langt som mulig. Derfor skal enkelte områder i regionen være prioritert for et eller flere rovdyr og andre områder være prioritert for beitedyr. Vi har funnet at soneringen på stor skala har lyktes i å beskytte viktige beiteområder for sau i Vest-Norge, mens soner med små arealer ikke fungerer.

Det er urealistisk at små beiteprioriterte områder, som ofte er omringet av rovvilt-prioriterte områder, skal være frie for rovvilt. Områdene som er prioritert for rovdyr er også for små mange steder. Rovdyr må forvaltes over større og mer sammenhengende områder.

Konfliktene som er knyttet til tap av sau og rein er redusert i områder som er prioritert til bjørn og ulv, men ikke for gaupe og jerv. Manglende sektorsamarbeid fører til at regional forvaltning ikke har hatt tilgang til de nødvendige virkemidlene for å oppnå de endringer i saueholdet som må til for å redusere konfliktene med beitenæring innenfor områder som er prioritert for gaupe og jerv.

Hvordan oppfattes den regionale forvaltningen?

Utgangspunktet for den samfunnsvitenskapelige delen av evalueringen er målsettingen om at forvaltningen av rovdyr skal skje uten at konfliktene «blir større enn nødvendig» (fra Rovviltforliket 2011). Hensyn til

næringsutøvelse er viktig, men også andre samfunnsinteresser må tas i betraktning. I evalueringen beskrives hvordan mange aktører med svært ulike ståsteder vurderer de regionale rovviltnemndenes virksomhet. Verneinteressene, jegerinteressene, organisasjonene i landbruket og ansatte i forvaltningen er blant de som kommer til orde. Nemndsmedlemmenes egne vurderinger er sentrale.

Politikere som forvaltere – et paradoks

Rovviltnemndene består av politikere, men deres oppdrag er å drive statlig forvaltning innenfor rammer som Stortinget og Klima- og miljødepartementet har fastsatt. I nemndene skal man ikke drive politikk. I rovviltforskriften heter det at «Rovviltnemnden er et statlig viltorgan underlagt Klima- og miljødepartementets instruksjons- og organisasjonsmyndighet». Nemndenes handlingsrom er derfor begrenset, noe alle i nemndene påpekte. Noen medlemmer gikk så langt som til å konkludere med at nemndene er

overflødige, men de fleste så at nemndene kan ha viktige funksjoner. Noen har forsøkt å utvide mandatet på egenhånd, ved å spille en aktiv politisk rolle. Denne «ulydigheten» har støtte i interessegrupper (for det meste næringene) som gjerne vil skyve politikken i samme retning som de mer politiserte nemndene prøver på, men blir sett på som illojale av interessegrupper (for det meste verneorganisasjonene) med motsatt syn.

Nemndene viser til politikerens ombudsrolle og betydningen av politisk skjønn når de skal begrunne at politikere og ikke byråkrater bør styre i rovviltforvaltningen. Folk som er berørt av rovviltforvaltningen kan henvende seg til nemndene og bli hørt av politikere som forstår deres problemer. I ombudsrollen ser de seg som et bindeledd mellom folk i rovdyrområdene og det nasjonale politiske nivået der rovviltpolitikken utformes. Rovviltforvaltningens todelte målsetting krever at man balanserer ulike hensyn. Flere nemndsmedlemmer legger vekt på at de ikke er styrt av snevre faglige vurderinger og at de dermed er godt rustet til å finne den rette balansen. Det politiske

skjønnnet er særlig viktig fordi rovviltvernet må avveies mot levedyktige beitenæringer.

Hva er konflikten?

Det er en utbredt oppfatning i nemndene at naturverninteressene er ivaretatt gjennom bestandsmålene. Vernet av rovdyr er sikret gjennom nasjonal politikk – en politikk som beitenæringene må bære hele belastningen med. Dessuten har verneinteressene Bernkonvensjonen og naturmangfoldloven på sin side. Når også Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet oppfattes som representanter for naturvernet, står beitebrukerne overfor en mektig allianse, mener mange i nemndene. I dette perspektivet har rovdyra og naturvernet allerede seiret, og nemndenes fokus bør være på næringenes problemer. En slik forståelse kan finne støtte i styringsdokumentene og i politiske signaler, men oppdraget kan likevel ikke sies å være så entydig som det nemndene praktiserer. Rovviltkonfliktene avspeiler en dyp uenighet om hvordan norsk utmark skal brukes, og her står flere ulike samfunnsinteresser mot hverandre. Forsøk på konflikthåndtering som ikke avspeiler dette kan neppe bli effektiv.

Allmennpolitiske nemnder eller andre løsninger

I Norge har man valgt nemnder som skal ivareta «allmennpolitiske hensyn», men nemndenes sammensetning påvirker det politiske skjønn de utøver, selv innenfor et avgrenset mandat. Når noen nemnder også tøyser dette mandatet, er det desto tydeligere at de beveger seg i en retning som er preget av nemndsmedlemmenes bakgrunn, både politisk og i deres forhold til næringene. Det innebærer at å utvide handlingsrommet, slik mange nemndsmedlemmer og noen interesseorganisasjoner går inn for, sannsynligvis vil være konflikt drivende. Særlig hvis det medfører myndighet til å øke uttak av rovdyr, eller at et utvidet mandat på andre måter driver forvaltningen i en retning som kan oppfattes som negativ for andre «viktige samfunnsinteresser» (jf. rovviltforskriftens formålsparagraf). Det er viktig å huske på at det ikke bare er naturvernorganisasjonenes medlemmer og internasjonale konvensjoner som representerer slike samfunnsinteresser, men alle norske borgere som ønsker bestander av store rovdyr i Norge.

Rovdyrkonfliktene er sammensatte. Ulike aktører har ulike interesser og mål. Man kan velge å se på nemndene som beitenærings ombud, som flere nemndsmedlemmer gjør. Men hvis man reduserer rovviltkonfliktene til et spørsmål om beitebrukets problemer, og overser mangfoldet i rovviltproblematikken, bidrar man samtidig til å konservere sentrale konflikt dimensjoner. Det finnes interessegrupper som absolutt ikke ser seg tjent med nemndene slik de fungerer i dag. Både naturvernorganisasjonene og representanter for reindrifta ser store problemer med nemndene, som de mener systematisk favoriserer den landbruksbaserte beitenæringa. De åpner for en type forvaltningsorgan der interesseorganisasjonene selv har plass, hvor ingen standpunkter kan ignoreres og hvor man kan ha åpne diskusjoner. Slike organer ville trolig bli mindre effektive enn dagens system (om man tenker på beslutninger), og vi tror neppe at de vil påvirke konfliktnivået «der ute» i vesentlig grad. En slik løsning ville imidlertid være et signal om at man anerkjenner kompleksiteten i rovviltproblematikken, og ikke betrakter bestemte aktører som mer legitime enn andre.

Regioner og soner

Mange av de som er intervjuet peker på at regioninndelingen byr på utfordringer. Det er både fordi regionene kan være for små til å forvalte rovvilt på en fornuftig måte, og fordi grensene (som følger fylkesgrenser) ikke tar hensyn til verken rovdyras, utmarksbeitets eller reindriftas utbredelse. Flere, også fra nemndene, mener det kan vurderes å opprette regioner som ikke følger fylkesgrenser. Den særskilte ulvesonen, som strekker seg over to regioner og forvaltes av to nemnder i fellesskap, byr på egne utfordringer. Retningslinjene for dette samarbeidet gjør det vanskelig for nemnder fra to svært ulike regioner å samarbeide konstruktivt. Dette er også et argument for å se på regioninndelingen på nytt, f.eks. med utgangspunkt i St.meld. 15 (2003-04), der man foreslo en sone i Sørøst-Norge som rommer hele dagens ulvesone.

Dialog

Mangel på tillit mellom viktige aktører er et stort problem i rovviltforvaltningen. En av årsakene er at rovviltproblematikken dras inn i andre motsetningsforhold mellom

ulike samfunnsinteresser. Likevel må dialog og informasjonsutveksling være et mål, om ikke for å løse konfliktene, så for å gi forvaltningen (inkludert nemndene) en mer helhetlig forståelse av hvordan rovviltproblematikken fortoner seg fra ulike perspektiver. Dette kan bedre deres muligheter til å fatte velinformerte og balanserte beslutninger. Vi konstaterer at det er store variasjoner når det gjelder hvordan nemndene ivaretar kontakt og dialog med ulike interessegrupper og med allmennheten. Nemndene bør pålegges å ivareta dette på en systematisk måte. Et mulig tiltak er å etablere rådgivende utvalg med bred sammensetning ved siden av nemndene. Det er lite trolig at et slikt grep vil redusere de samfunnsmessige konfliktene, men de bidrar til at flere aktører kan gjøre seg gjeldende og oppleve at de blir hørt. Vi kan håpe på en viss harmonisering av perspektiver, og at nemndene faktisk begynner å se i nye retninger i sitt virke.

Stabile konflikter

Evalueringen tyder ikke på at rovviltregioner og rovvilt nemnder har endret konfliktnivået i vesentlig grad. Verneorganisasjonene er like kritiske til norsk rovviltforvaltning som før, men de har fått et nytt nivå å kritisere. Også næringsorganisasjonene er like kritiske, men de retter ikke skytset mot rovvilt nemndene som de ser på som allierte, men mot Miljødirektoratet, Klima- og miljødepartementet og Stortinget. De fleste vi har intervjuet er klare på at virkelige viktige avgjørelser tas på nasjonalt nivå. Derfor er det også dit de retter sin oppmerksomhet. Om man er positiv til nemndene eller ikke, henger sammen med om man mener de har et potensial til å fremme ens interesser om de får større handlingsrom. Eller om man frykter en slik utvikling.

NINA Rapport 1268.

Evaluerings av regional rovviltforvaltning: <http://hdl.handle.net/11250/2391095>

Kontaktpersoner:

John Odden, seniorforsker i NINA
Olve Krange, seniorforsker i NINA
Ketil Skogen, seniorforsker i NINA
Morten Kjørstad, forskningssjef NINA

SISTE NYTT

Foto: Marius Sjøli

Rovfuglmottaket

FVRs rovfuglmottak i Nes i Akershus driftes av familien Sjøli/Grenaker med Geir Sjøli som hovedansvarlig. Behandlingstrengende rovfugler fra Østlandsområdet blir her behandlet og rehabilitert. Mottaket har ulike innendørsseksjoner tilpasset arter med ulike behov, og det er konstruktivt samarbeid med veterinær. Andelen individer med vellykket resultat er på linje med eller bedre sammenlignet med tilsvarende mottak både i Norge og andre deler av verden.

I slutten av august fikk vi inn en ung musvåkhan fra Kongsvingerdistriktet. Fuglen var utmattet og avmagret – og den klarte ikke å sitte oppreist. Vi matet den med eggeplomme og sukkervann med en pipette, og etter hvert fikk den små biter av kylling. Etter noen dager greide den å sitte oppreist på en vagle og det tok ca. tre uker før den fløy rundt i buret. Da var den oppe i normalvekt og appetitten var på topp.

Tidspunktet kom for å slippe den ut, for musvåkene begynner trekking på denne tiden. Men fuglen ville ikke dra noe sted. Den holdt seg i trærne rundt gården, og skrek hele tiden. Morgen og kveld kom rovfuglen og ville ha mat. Den hakket og krafset på skoene, og kunne også sette seg

på en utstrakt arm. Slik holdt denne musvåken på i hele to uker før den forsvant. Det er mulig at det var trekkinstantet som våknet etter noen netter med kuldegrader.

Vi har hatt flere titalls fugler til rehabilitering, noen i inntil 3 måneder, men har aldri opplevd annet enn at de har forsvunnet med en gang de har blitt sluppet. Våkene er roligere enn hauker og falke, men denne var helt spesiell. Kanskje den trodde jeg var en forelder?

En voksen spurvehaukhunn var her på samme tid med en vingskade som det tok nesten to måneder å helbrede.

Tidligere på sommeren fikk vi inn en

lerkefalk og en tårnfalk som begge døde etter få dager uten at det var synlige skader. En mulig årsak er forgiftning eller indre blødninger etter kollisjon.

Rovfuglmottaket har stort nedslagsfelt og folk kjører flere mil med skadde og utmagrede fugler for at de skal bli rehabilitert her. Vi har opplevd at en kar fra Drammen kom flere ganger for å besøke «sin» hønsehauk som hadde en stygg beinskade. Respekten for de som er opptatt av å hjelpe i stedet for å «ha det ihjæl» gjør at vi legger ned mye arbeid i mottaket.

Geir Sjøli

MEDLEMMENES ROVDYRBILDE

Vi ønsker gjerne å dele medlemmers opplevelser av rovdyr. Denne spalten presenterer ett eller flere fotografier av en minnerik og dokumentert rovdyr-opplevelse. En kortfattet tekst må følge med for å gi leseren en bedre forståelse av fotomaterialet. Det kan være et fotografi av et rovdyr ute i naturen, et interessant rovdyrspor eller en annen spesiell rovdyr-opplevelse. Rovpattedyr står i fokus i Foreningen Våre Rovdyrs arbeid, men det kan like gjerne være fotografier av rovfugler, ugler eller seler. Fellesbetegnelsen av disse artene er rovdyr eller rovvilt. Har du et spesielt rovdyrbilde du ønsker å dele med foreningens medlemmer gjennom tidsskriftet, så send det sammen med teksten til ii@fvr.no.

Rev tar mink

Rødreven lå under en grastust i snøen og spratt plutselig opp. Jeg fotograferte den fra ateliervinduet mitt. Reven gikk ned i et løvskogsområde langs Iglejrbekken. Jeg trodde den forsvant, men da jeg så ut av vinduet etter 8-10 minutter sto dyret på min siden av bekken med noe mørkt ved føttene. Så bøyde den hodet og løftet det opp. Da så jeg at det var mink. Jeg har aldri sett dette før.

Magne Håland

LESERINNLEGG

Frå skotpremiar til utestenging

Av: Terje Hegglund

Det er meir enn 40 år sidan brunbjørnen vart totalfreda i Noreg. Fellingsstatistikken syner likevel ei forvaltning som held bestanden på eit minimumsnivå. På den norske raudlista vert brunbjørnen framleis kategorisert som sterkt truga. Det er difor god grunn til å spørje seg kva type totalfreding denne arten eigentleg har fått.

Kring midten av 1800-talet levde det kanskje så mykje som 3000 brunbjørnar i Noreg. Skotpremieordninga resulterte ikkje overraskande i omsynslaus jakt og rask reduksjon av bestanden. Meir overraskande er det kanskje at det ikkje har vore noko vilje til å la bestanden byggja seg skikkeleg opp att etter totalfredinga i 1973. Brunbjørnen, som tidlegare var å finne i nesten heile landet, må no opphalda seg i utvalde områder langs grensene i aust.

Ei skyteglad forvaltning hindrar effektivt bestanden i å veksa. Staten syner dermed kontinuitet i forvaltninga av brunbjørnen. Skaden som skotpremieordninga påførte norsk natur vert halden ved like. Dette resulterer diverre i gunstige arbeidsforhold for dei som ynskjer å fjerne brunbjørnen heilt. Frå enkelte hald vert det hevda at bestanden no er så liten at Noreg ikkje lenger har noko ansvar for arten. Dette vitnar om ein merkverdig logikk. Å drastisk redusere eller utrydde ein bestand, for deretter å bruke den drastisk reduserte bestandsstorleiken som eit argument for at ein ikkje lenger har noko ansvar for arten, er like kreativt som det er meiningslaust.

Turen skal planleggjast godt dersom ein ikkje ynskjer å krysse hyttefelt og vegar. Det er nesten vanskeleg å forestilla seg

at Telemark, Agder og Nordvestlandet tidlegare var blant områda som hadde tettast bjørnebestand. Når forvaltninga over lengre tid held bestanden på eit minimumsnivå, vert brunbjørnen si historie som talrik innbyggjar gløymd. Det er difor viktig å ikkje verta historielaus. Brunbjørnen var tidlegare eit sjølvsgatt innslag i den norske faunaen. Ved hjelp av skotpremiar og skytevåpen vart den jaga på dør. Etter totalfredinga er brunbjørnen framleis utestengt frå nesten heile sitt tidlegare leveområde i Noreg. Den høyrer likevel ikkje noko mindre heime her av den grunn.

HUBROENS SIDE FOR DE YNGRE

Illustrasjon: Viggo Ree

HUBROEN SPØR

1. Hva er favorittmaten til gaupa?
 1. Kebab
 2. Rådyr
 3. Gress
2. Hvor mange unger pleier bjørnen å få?
 1. 2-3 unger
 2. 5-6 unger
 3. 8-9 unger
3. Hvilket husdyr er i nær familie med ulven?
 1. Gris
 2. Hund
 3. Katt
4. Hvor trives jerven best?
 1. I byen
 2. I låven
 3. På fjellet
5. Hvor legger kongeørnen egg?
 1. I et reir
 2. I et vann
 3. I en hatt

Send inn svarene dine til ii@fvr.no med navn og adresse. Merk emnefeltet "Hubroen spør". Vi trekker ut en vinner som vil få en premie i posten. Vi gratulerer Olof, 6 år, med alle riktige forrige gang. En premie vil komme i posten!

VI VIL HA TEGNINGER!

Til neste nummer så vil vi gjerne ha en tegning som du har laget. Det må være av et rovdyr eller en rovfugl. Vi trekker ut en tegning som trykkes i neste blad. Send tegningen til: Foreningen Våre Rovdyr, Postboks 195, 2151 Årnes.

Lykke til!

Malin

Lukas

Annika

Vi trenger en helt ny rovdyrforvaltning

Av: Harald Kryvi, professor i zoologi, Universitetet i Bergen

Norsk rovdyrforvaltning er for tiden både begredelig og forstemmende. Nå har våre myndigheter, i all sin visdom, bestemt at kun noen ytterst få ulvefamilier – kanskje bare tre, er velkommen til å bo i landet vårt. Det er jo praktisk talt ingen. I svært mange andre land er det andre forhold: de tre baltiske land har f. eks. minst 1000 ulver, og i USA har staten Minnesota 2200 ulv, Wisconsin 800 og Michigan 650. De tre amerikanske statene er langt mindre enn Norge. Så man kan virkelig spørre seg: Hva er det som er så sært med Norge? Hvorfor kan man i noen land leve greit med noen tusen ulver, mens vi har problemer med noen få titalls individer? Har vi rovdyrskrekk? Tåler vi ikke naturlig fauna? Er det ingen som ser verdien av å ha ville dyr i utmarkene?

Nei, årsaken er nok en helt annen: Målbevisste politikere har hos oss klart det kunststykke å få definert absolutt all utmark i landet som landbruksområde. Det vil si at husdyrhold, jakt og fiske er prioritert – overalt. Dette er den grunnleggende feilen, at man ikke vil skille landbruk og villmark. Det finnes faktisk ingen områder i Norge hvor rovdyr er gitt førsteprioritet. Det fører nødvendigvis til konflikter, og da taper rovdirene alltid. Skal man komme videre med varige løsninger, må derfor rovdyr og landbruk skilles. Som alle vet, det klarer man greit i svært mange land, og det bør vi klare her hjemme også. Men det haster.

I hovedsak er det fire rovdyr som skaper

konflikter hos oss – det er bjørn, ulv, jerv og gaupe. Det er viktig å merke seg at ingen av disse artene representerer noen direkte fare for mennesker. Snøscooter og elg (og storfe for den saks skyld) er langt farligere. Jerv og gaupe er så små at de knapt rekker oss til knærne. Problemet er særlig at sau blir tatt når de slippes inn i rovdyrområder. De drepes da med metoder som har vært i bruk i mer enn 300 millioner år. Dyr spiser dyr, overalt i naturen, enten vi liker det eller ei. Slik er det bare. Og vi mennesker er ikke noe unntak. Husk på at landbruket selv sørger for å drepe nærmere 1,5 millioner sauer – hvert år, uten at det ser ut til å plage noen noe særlig.

Hvorfor er det viktig å bevare de store rovdirene? Grunnlaget bør være at de har sin egenverdi, uavhengig av hva vi mener om dem. Disse artene er en viktig del av den opprinnelige fauna i landet, de kom helt sikkert tidligere enn vi mennesker, de hører til hos oss – og det bør derfor være en moralsk forpliktelse å sørge for at de fortsatt kan trives her. De er en berikelse for miljøet, og for totaløkologien. Husk at rovdyr stort sett klarer å få tak i svake individer (helt unge, gamle eller svekkete av andre årsaker). Store rovdyr i faunaen gir også fordeler for andre ville dyr, særlig i form av tilgang på kadavre. Dessuten er store rovdyr en meget stor berikelse for de som er heldige å få oppleve møte med dem. Tenk bare på hvor mange mennesker som har fantastiske opplevelser i nasjonalparkene i Afrika. Hadde Senterpar-

tiet fått sin utmarkspolitik igjennom i disse landene, ville de nok startet med å utrydde alle løver, leoparder, flekkhunder og hyener. Hvilket tap!

Det som etter min mening nå trengs, er en total omlegging av grunnlaget for rovdyrforvaltningen. Nasjonalparkene, eller andre større arealer, må fases ut som landbruksområder – og den opprinnelige fauna må prioriteres. For tiden er det et stort utbyggingspress i utmarkene, og det er derfor på høy tid at tilstrekkelige områder defineres, og forvaltes, som egentlige nasjonalparker. Statens naturoppsyn, som til nå til dels har vært opptatt med å pirke frem valper av de store dyrene for å drepe dem, bør i den forbindelse gis en del nye oppgaver, nemlig å verne de samme dyrene mot snikskyting. Det er slike oppdrag naturoppsynet har i svært mange land. I disse aktuelle områdene bør landbruksaktiviteter som husdyrhold, jakt og fiske trappes ned og avvikles. I de fleste store nasjonalparker i verden er det en selvfølge at man ikke sender inn husdyr og heller ikke driver jakt, og vi bør på sikt komme dit hen i vårt land også. Det bør ikke lenger være noe vektig argument at "man har gjort det og det i lange tider". Det er på høy tid å prioritere naturen fremfor menneskets ganske egoistiske og selvcentrerte krav. Det vil koste, men den prisen bør vi være villig til å bære.

Julegave til rovdirene

Ønsker du å bidra til vårt arbeid for rovdirene i norsk natur, kan du enkelt gå inn på fvr.no/gibidrag

Norge har bestemt at vi kun skal ha tre ynglinger av ulv i Norge. Du har også muligheten til å gi gave til vårt ulvefond som går til vårt arbeid med den kritisk truede arten på fvr.no/ulvefondet.

Gaver mellom 500 og 12.000 er fradragsberettiget.

Gi ditt bidrag til Foreningen Våre Rovdyr i dag!

UTLEIE AV HAUGEN

Foreningens egen fritidsbolig i Julussdalen leies ut. Huset ligger perfekt til for friluftsliv og store naturopplevelser!

Sted: Haugen gård, ca. 40 min fra Elverum.

Fasiliteter: Strøm, innlagt vann, bad, kjøkken, 8 overnattingsplasser.

Pris: 200 kr pr. natt pr. person, 500 kr. pr. natt for 3 eller flere.

Send mail til ii@fvr.no for å avtale leie, for nærmere beskrivelse av ankomst og avtale om henting av nøkkel.

SPRINGSTUR FOR MEDLEMMER VINTEREN 2016-17

Vi ønsker med dette å invitere våre medlemmer til springstur den 25. februar 2017. Turen vil bli arrangert fra foreningens eiendom Haugen i Julussdalen, ca. 30 minutters kjøring fra Elverum. Vi må dessverre ha et forbehold om det er noen spor å finne, ettersom det ligger an til en storstilt jakt i dette området fra 1. januar.

Vi kommer til å stille med guide som er godt kjent i området. Det legges opp til en tur på rundt 5-6 timer inkludert lunsj. Mer detaljert opplegg og mer praktisk informasjon vil bli tilsendt når vi nærmer oss springsturen.

Vi har et maksantall på 30 personer, så her gjelder førstemann til mølla. Prisen er på 150 kr pr. person. Påmelding med navn sendes til ii@fvr.no.

TUSEN TAKK!

Vi ønsker å gi en stor takk til alle som har gitt et bidrag eller betalt inn til Ulvefondet! Som forening er vi helt avhengig av dette. Bidragene hjelper oss i arbeidet for rovdyr i norsk natur. Så tusen takk til alle!

MEDLEMS- KONTINGENT

Her kommer en liten påminnelse om betaling av årets medlemskontingent. For de av dere som har mistet giroen, så kan innbetalinger gjøres til vårt kontonummer 2800.11.12149 - og merk betalingen med navn og eventuelt medlemsnummer.

MELD FRA OM NY ADRESSE

Vi setter stor pris på at medlemmer sier fra om ny adresse. Da er vi sikre på at informasjon og tidsskriftet kommer fram! Dette kan gjøres via vårt kontaktskjema på fvr.no.

FORENINGEN VÅRE ROVDYR

Postboks 195
2151 Årnes
E-post: fvr@fvr.no
Web: www.fvr.no

FVR@FVR.NO

STYRELEDER

Lennart Fløseth
lf@fvr.no

STYREMEDLEM OG KASSERER

Morten Ree
mr@fvr.no

STYREMEDLEMMER

Erling Mømb
em@fvr.no

Rune Bråten
rk@fvr.no

Espen Rolv Dahl
ed@fvr.no

Christin Valsjø
cv@fvr.no

VARAREPRESENTANTER

Toril Andresen
ta@fvr.no

Björg Eva Öhlin
bo@fvr.no

Tor Arild Esperås
te@fvr.no

Tom Olav Trydal
tt@fvr.no

INFORMASJONSKONSULENT

Viggo Ree
vr@fvr.no

DRIFTSKONSULENT

Geir Sjøli
gs@fvr.no

FAGKONSULENT

Arne Flor
af@fvr.no

DAGLIG LEDER

Ingvild Elise Ihle
ii@fvr.no

RÅDGIVER

Berit Lind
bl@fvr.no

FORENINGENS FORMÅL

- arbeide for at alle norske rovpattedyr og rovfugler skal leve i livskraftige bestander
- arbeide for at også dyreartenes miljø beskyttes mot forringelse og ødeleggelse
- spre faktaunderlag og saklig informasjon til massemediene og allmennheten, for derved å oppnå større forståelse for rovdynenes rolle i naturen og deres behov for egnete biotoper
- støtte forskning på våre rovpattedyr og rovfugler
- arbeide for at det ved jakt på de aktuelle artene skal tas hensyn til:
 - artenes reproduksjonstid
 - ungenes utvikling og avhengighet av foreldrene
 - artenes sosiale struktur og øvrige særtrekk
- samarbeide med lokale, regionale og nasjonale myndigheter, samt øvrige interesseorganisasjoner for å finne måter å bevare dyr og biotoper på, og finne lempelige løsninger på konflikter som oppstår mellom menneskelige interesser og rovdyr.

BIDRAG TIL FVR

Foreningen Våre Rovdyr er for lengst godkjent under ordningen med gaver til frivillige organisasjoner. Det innebærer at du er fradragsberettiget for gavebeløp fra og med kr 500 til og med kr 16.800 enten det gis til ulvefondet, som ordinære gaver eller begge deler. Fradragsretten gjelder ikke kontingentbeløpet.

Din skatt blir redusert med 28 % av beløpet du overfører. Et gavebeløp på f.eks. kr 1.000 (utover kontingenten) reduserer skatten med kr 280 slik at din reelle utgift blir kr 720.

FVR skal innberette beløpene til ligningsmyndighetene slik at din selvangivelse automatisk blir utfylt i relevante felt. Da trenger vi ditt personnummer, så påfør gjerne det på overføringen. Hvis ikke, så er det slett ikke noe problem. Vi tar bare kontakt eller skaffer fram opplysningen i henhold til godkjent prosedyre.

FVR har i mange år angitt kontingenten som minimumsbeløp med åpent beløpsfelt på kontingentgiroen. Mange medlemmer er således vant til å gi en stor eller liten slant ekstra til virksomheten. Kommer dette ekstrabeløpet opp i kr 500 eller over, så sørger vi for at det kommer til skattefradrag på din selvangivelse i henhold til ovennevnte ordning med gaver til frivillige organisasjoner.

KONTINGENTSATSER

Seniormedlem	min. kr. 250,-
Seniormedlem + familiemedlem(mer).....	min. kr. 300,-
Juniormedlem (under 18 år)	min. kr. 100,-
Bedriftsmedlem	min. kr. 1000,-

Medlemskap inkluderer alle årlige utgitte hefter av *Våre Rovdyr*.

Kun abonnement på *Våre Rovdyr* kr. 250,-
Kontonr. 2800 11 12149

Member/subscription abroad: NOK 300,-

Sparebanken Sor, Arendal, Norway

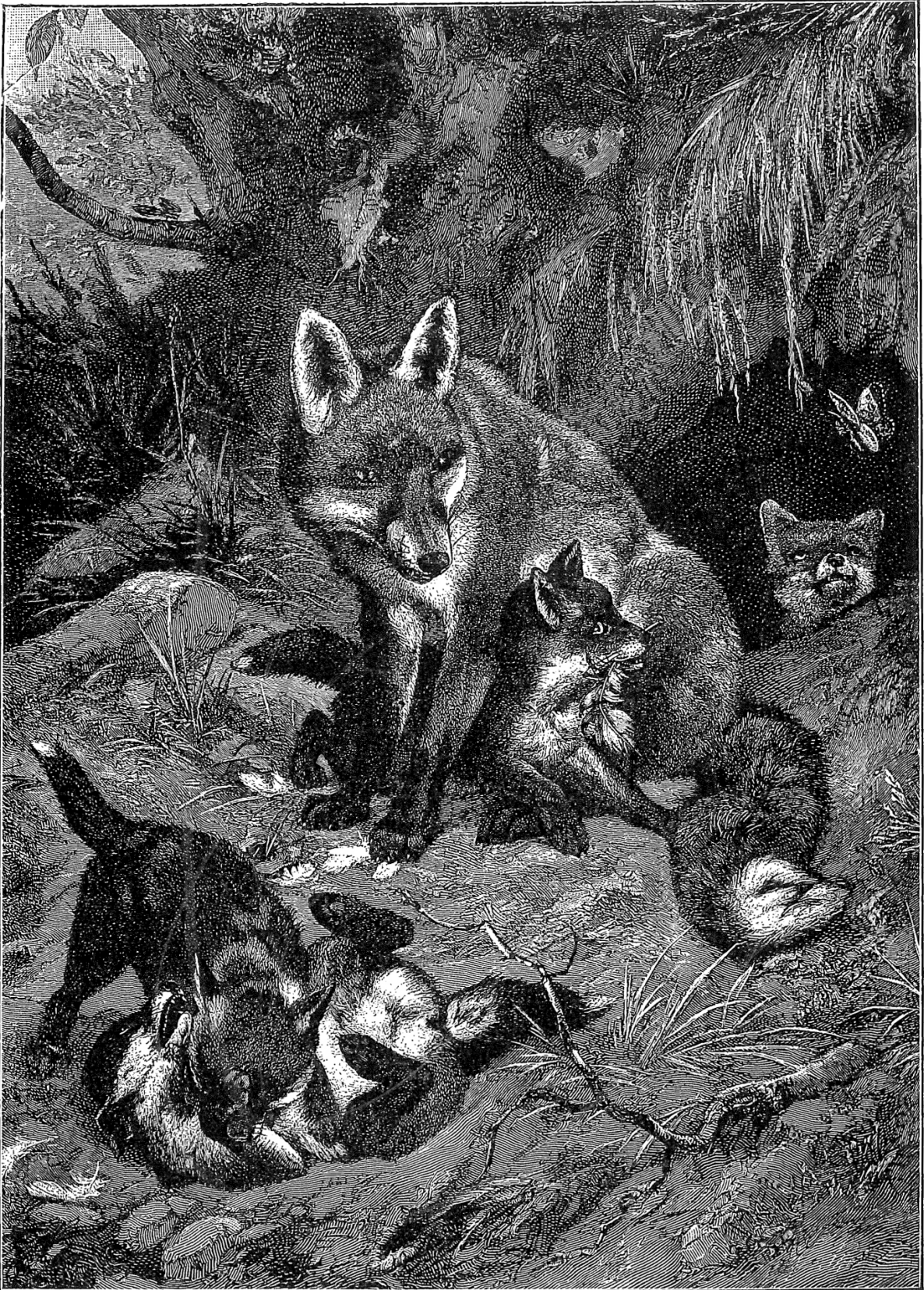
SWIFT/BIC-code: SPSONO22

IBAN number: NO8728001112149

ULVEFONDET

Kontonr. 2800 10 08317

Ulvefondet støtter forskning, infoarbeid og prosjekter for å redde ulven i Norge. Gi ditt bidrag til Ulvefondet i dag!

Ræven.

Dyrenes liv - Typiske skildringer av Birgitte Møller. «Frem» Det nordiske forlag. Bogforlaget: Ernst Bojesen. Kristiania 1900.